

Vlaanderen
is werk

E-LEREN IN VLAANDEREN:

ENQUÊTE BIJ OPLEIDINGSVERSTREKKERS UIT DE DATABANK VOOR VLAAMSE OPLEIDINGSINCENTIVES

APRIL 2022

Lisa Popelier
Sara Vissers

DEPARTEMENT
**WERK &
SOCIALE
ECONOMIE**

vlaanderen.be/departement-wse

Inhoud

Managementsamenvatting	6
1 Inleiding	9
2 Dataverzameling en analyse	10
2.1 Contactprocedure en ontwerp vragenlijst	10
2.2 Respons	11
2.3 Betrouwbaarheid, significantie en analyses	12
3 Resultaten	13
3.1 Profiel van de opleidingsverstrekkers	13
3.2 Evolutie in het aanbod aan e-leren	16
3.2.1 Impact van de coronacrisis op het aanbod aan e-leren	16
3.2.2 Toekomstige evoluties in het online en blended opleidingsaanbod	22
3.3 De implementatie en invulling van e-leren	26
3.3.1 Beschikbaarheid en gebruik van een Learning Management Systeem	26
3.3.2 Hulp bij de omschakeling naar/ontwikkeling van bijkomend aanbod aan e-leren	27
3.3.3 Evolutie in de invulling van het e-leren aanbod	28
3.3.4 Betrekken van moeilijk te bereiken groepen	29
3.3.5 Bereik via e-leren	29
3.4 Drempels en opportuniteiten m.b.t. e-leren	33
3.4.1 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de organisatie	35
3.4.2 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de lesgever	38
3.4.3 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de lerende	42
4 Conclusies	47
5 Beleidsaanbevelingen	49

Afkortingen

CVO	Centrum/Centra voor volwassenonderwijs
DPO	Data Protection Officer
DWSE	Departement Werk en Sociale Economie
GDPR	General Data Protection Regulation
HO	Hoger onderwijs
LMS	Learning Management System
OVO	Opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives
SO	Secundair onderwijs
VTO	Vorming Training en Ontwikkeling

Lijst met tabellen

TABEL 1 POPULATIE EN STEEKPROEF VAN OPLEIDINGSVERSTREKKERS IN DE DATABANK VOOR VLAAMSE OPLEIDINGSINCENTIVES INGEDEELD NAAR TYPE (N ₂₀₂₁ = 100; N ₂₀₂₀ = 124).....	13
TABEL 2 AANTAL INGESCHREVEN LERENDEN BIJ DE OPLEIDINGSVERSTREKKERS (N ₂₀₂₀ = 124; N ₂₀₂₁ = 84).....	14
TABEL 3 AANDEEL KORTDURENDE, MIDDELLANGE EN LANGDURIGE OPLEIDINGEN AANGEBODEN DOOR OPLEIDINGSVERSTREKKERS (N ₂₀₂₀ = 124; N ₂₀₂₁ = 95).....	15
TABEL 4 AANDEEL OPLEIDINGEN GEREGISTREERD IN DE OPLEIDINGSDATABANK VLAAMSE OPLEIDINGSINCENTIVES (N= 93).....	16
TABEL 5 AANTAL E-OPLEIDINGEN (ONLINE EN BLENDED OPLEIDINGEN) VÓÓR DE CORONA PANDEMIE (N=177).....	16
TABEL 6 EVOLUTIE VAN HET AANBOD AAN KLASIKALE, ONLINE EN BLENDED OPLEIDINGEN (N ₂₀₂₀ =124; N ₂₀₂₁ =99).....	17
TABEL 7 EVOLUTIE IN HET AANBOD E-OPLEIDINGEN (N _{ONLINE} = 61; N _{BLENDED} = 56).....	20
TABEL 8 HUIDIG EN TOEKOMSTIG GEBRUIK LEARNING MANAGEMENT SYSTEEM (N ₂₀₂₁ = 92; N ₂₀₂₀ = 78).....	26
TABEL 9 ONDERSTEUNING AANGEVRAAGD VIA ESF OPROEP 524 VOOR DIGITALISERING VAN OPLEIDINGEN (N=86).....	27
TABEL 10 MOEILIKHEDEN ERVAREN DOOR OPLEIDINGSVERSTREKKERS, LESGEVERS EN LERENDEN.....	34

Lijst met figuren

FIGUUR 1 RESPONSGRAAD ONDER OPLEIDINGSVERSTREKKERS VOOR BEVRAGING E-LEREN (2021)	11
FIGUUR 2 AANTAL OPLEIDINGSVERSTREKKERS DIE MINSTENS 90% VAN DE BEVRAGING (2021) INVULDEN VOLGENS DEELNAME AAN VORIGE BEVRAGING E-LEREN (2020).....	11
FIGUUR 3 AANDEEL KORTDURENDE, MIDDELLANGE EN LANGDURIGE OPLEIDINGEN AANGEBODEN DOOR OPLEIDINGSVERSTREKKERS (N ₂₀₂₀ =124; N ₂₀₂₁ = 95).....	15
FIGUUR 4 EVOLUTIE VAN HET AANBOD AAN KLASSIKALE, ONLINE EN BLENDED OPLEIDINGEN (N ₂₀₂₀ =124; N ₂₀₂₁ =99)	18
FIGUUR 5 AANDEEL OPLEIDINGSVERSTREKKERS MET E-OPLEIDINGEN IN HET SCHOOLJAAR 2021-2022 (N=96)	18
FIGUUR 6 AANBOD E-OPLEIDINGEN (ONLINE EN/OF BLENDED) VOLGENS TYPE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=86) EN PRE-CORONA ERVARING MET E-OPLEIDINGEN (N=73)	19
FIGUUR 7 EVOLUTIE E-OPLEIDINGSAANBOD (ONLINE & BLENDED) VOLGENS TYPE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N _{ONLINE} = 56; N _{BLENDED} = 52;).....	20
FIGUUR 8 OPLEIDINGSVERSTREKKERS MET BLENDED OPLEIDINGEN IN DE OPLEIDINGSDATABANK VLAAMSE OPLEIDINGSINCENTIVES (N=99)	21
FIGUUR 9 OPLEIDINGSVERSTREKKERS MET BLENDED OPLEIDINGEN IN OPLEIDINGSDATABANK VOLGENS TYPE (N= 99) EN GROOTTE VAN DE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=84)	22
FIGUUR 10 WAARSCHIJNLIJKHEID HERVATTEN VOLLEDIGE AANBOD (FYSIEKE) KLASSIKALE OPLEIDINGEN ZOALS VOOR CORONA IN KOMENDE TWEE SCHOOLJAREN (N= 87)	22
FIGUUR 11 EVOLUTIE IN TOEKOMSTVERWACHTINGEN MET BETREKKING TOT UITBREIDING E-OPLEIDINGSAANBOD (N _{ONLINE, 2021} = 80 ; N _{BLENDED, 2021} = 81; N _{ONLINE, 2020} = 117; N _{BLENDED, 2020} = 118)	23
FIGUUR 12 VERWACHTING MET BETREKKING TOT DE EVOLUTIE VAN HET KLASSIKAAL EN E-OPLEIDINGSAANBOD IN DE KOMENDE TWEE SCHOOLJAREN VOLGENS PRE-CORONA ERVARING MET E-LEREN (N _{ONLINE} = 63; N _{BLENDED} = 64; N _{KLASSIKAAL} =68)	24
FIGUUR 13 VERWACHTING MET BETREKKING TOT DE EVOLUTIE VAN HET KLASSIKAAL EN E-OPLEIDINGSAANBOD IN DE KOMENDE TWEE SCHOOLJAREN VOLGENS HUIDIG E-OPLEIDINGSAANBOD (N _{ONLINE} = 60; N _{BLENDED} = 61; N _{KLASSIKAAL} =63)	24
FIGUUR 14 TOEKOMSTVERWACHTING M.B.T UITBREIDING BLENDED OPLEIDINGSAANBOD VOLGENS TYPE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=81).....	25
FIGUUR 15 HUIDIG GEBRUIK LEARNING MANAGEMENT SYSTEM VOLGENS HUIDIG E-OPLEIDINGSAANBOD (N=90) EN DUURTIJD OPLEIDINGEN.....	26
FIGUUR 16 HUIDIG GEBRUIK LEARNING MANAGEMENT SYSTEM VOLGENS TYPE (N=92) EN GROOTTE (N=79) VAN DE OPLEIDINGSVERSTREKKER	27
FIGUUR 17 INVULLING E-LEREN VÓÓR EN TIJDENS CORONA (N _{PRE-CORONA} = 85; N ₂₀₂₀ = 95; N ₂₀₂₁ = 69)	28
FIGUUR 18 AANDEEL VAN E-OPLEIDINGEN GERICHT OP KORT-EN MIDDENGESCHOOLDEN (N=35)	29
FIGUUR 19 GESCHAT EFFECT VAN DE OPLEIDINGSVORM (E-LEREN VERSUS KLASSIKAAL) OP HET BEREIK VAN LERENDEN (N= 60)	30
FIGUUR 20 GESCHAT EFFECT VAN DE OPLEIDINGSVORM (E-LEREN VERSUS KLASSIKAAL) OP HET BEREIK VAN LERENDEN VOLGENS DOELGROEP (N= 29)	30
FIGUUR 21 EFFECT OPLEIDINGSVORM OP UITVALSPERCENTAGE VAN LERENDEN (N _{BLENDED} = 53; N _{ONLINE} = 58)	32

FIGUUR 22 INSCHATTING DREMPEL INZAKE DE VERMINDERDE INKOMSTEN DOOR (VER)KORTE DUUR E-LEREN CURSUSSEN VOLGENS GROOTTE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N= 67).....	36
FIGUUR 23 INSCHATTING DREMPEL INZAKE DIDACTISCHE KENNIS E-LEREN BIJ LESGEVERS VOLGENS GROOTTE VAN DE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N= 73).....	39
FIGUUR 24 INSCHATTING DREMPEL INZAKE DIGITALE VAARDIGHEDEN BIJ LESGEVERS VOLGENS GROOTTE VAN DE OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=71).....	40
FIGUUR 25 INSCHATTING DREMPEL INZAKE HERWERKEN CURSUSMATERIAAL VOLGENS DOELGROEP OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=34)	41
FIGUUR 26 INSCHATTING DREMPEL INZAKE BESCHIKBAARHEID RUSTIGE WERKRUIJTE BIJ LERENDEN THUIS VOLGENS HUIDIG E-OPLEIDINGSAANBOD OPLEIDINGSVERSTREKKER (N=84).....	45

MANAGEMENTSAMENVATTING

Om het beleid inzake e-leren verder vorm te geven organiseerde het Departement Werk en Sociale Economie in de zomer van 2020 een eerste maal een bevraging bij opleidingsverstrekkers die geregistreerd staan in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives. De bevraging focuste op de ervaring en noden van de opleidingsverstrekkers bij het aanbieden van en omschakelen naar e-opleidingen. In november 2021 werd een tweede editie van de bevraging georganiseerd waarbij de focus ligt op de verdere evolutie met betrekking tot e-leren bij opleidingsverstrekkers. De tweede online bevraging over het gebruik van e-leren, uitgestuurd naar alle 495 opleidingsverstrekkers geregistreerd in de opleidingsdatabank voor Vlaamse opleidingsincentives, leverde een responsgraad op van 21% met 100 bruikbare responses.

Tijdens de eerste golf van de coronacrisis (juni 2020) schakelde ongeveer 80% van de opleidingsverstrekkers een deel van het aanbod om naar e-leren of ontwikkelde een nieuw aanbod aan e-leren. In vergelijking met het begin van de coronacrisis bieden nu terug meer opleidingsverstrekkers klassikale opleidingen aan. Tegelijkertijd stellen we ook een daling vast in het aandeel opleidingsinstellingen dat online en blended opleidingen aanbieden. In tegenstelling tot de algemene verwachting dat het aandeel opleidingsverstrekkers met e-opleidingen zou toenemen, ontwaren we dus een tegenovergestelde evolutie. Opleidingsinstellingen die reeds vóór corona ervaring hadden met e-opleidingen blijven grotendeels e-opleidingen aanbieden. Van de opleidingsinstellingen die tijdens de coronacrisis voor de eerste keer kennis hebben gemaakt met e-opleidingen biedt iets meer dan de helft nog e-opleidingen aan in het huidige schooljaar. Als opleidingsinstellingen e-leren aanbieden, dan doen ze dit nu wel veel intensiever dan aan het begin van de coronacrisis. De meeste opleidingsverstrekkers die e-leren aanbieden hebben hun aanbod in het huidige schooljaar uitgebreid. Zo geven respectievelijk 70% en 71% van de opleidingsverstrekkers aan dat zij hun aanbod online opleidingen en blended opleidingen hebben uitgebreid in het schooljaar 2021-2022. Slechts 6% van de opleidingsverstrekkers heeft het aanbod e-opleidingen ingeperkt in het huidige schooljaar, omwille van de voorkeur voor klassikale opleidingen van de cursisten, de beperkte vraag naar e-opleidingen, een grote praktijkcomponent, het gebrek aan rustige werkruimtes bij lerenden en onvoldoende digitale vaardigheden bij cursisten.

De meerderheid van de opleidingsverstrekkers heeft de ambitie om in de komende twee schooljaren het opleidingsaanbod e-leren verder uit te breiden. Vooral voor blended leren lijkt het enthousiasme het grootst met maar liefst 66% van de opleidingsverstrekkers die hun aanbod in de nabije toekomst ziet uitbreiden. Daarnaast kunnen we ook een hervatting van het (fysieke) klassikale aanbod verwachten. Meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers acht het waarschijnlijk dat het volledige aanbod (fysieke) klassikale opleidingen zal worden hervat in de komende twee schooljaren zoals dat het geval was vóór de coronacrisis. Het zijn vooral opleidingsverstrekkers die pas tijdens de coronacrisis voor de eerste keer de stap hebben gezet naar e-leren die verwachten om terug hun fysieke aanbod uit te breiden.

Tijdens de eerste golf van de coronacrisis zagen we met de omschakeling naar e-leren een sterke toename in het (synchroon) online lesgeven door de lesgever op een specifiek tijdstip met mogelijkheid tot interactie met de lerenden. Ook dit schooljaar zien we dat deze vorm van e-leren in grote mate behouden blijft en dus een potentiële “blijver” is. Asynchroon e-leren zonder mogelijkheid tot interactie tussen lerenden en lesgever of lerenden onderling lijkt op zijn retour.

Opleidingsverstrekkers erkennen dat er zowel positieve als negatieve effecten van e-leren zijn op het bereik van hun lerenden. De meerderheid van de opleidingsverstrekkers die een groot aandeel van hun opleidingen richt op kort- en middengeschoolden geeft aan dat men door e-leren minder lerenden bereikt ten opzicht van klassikale opleidingen. Drie op tien opleidingsverstrekkers geeft aan dat men door e-leren net meer lerenden bereikt dan bij fysieke klassikale opleidingen. Zij geven aan dat de participatiegraad van lerenden net wordt verhoogd doordat leren toegankelijker en flexibeler wordt gemaakt. Beide opleidingsvormen lijken andere groepen lerenden aan te spreken en wijzen op een pertinente digitale gebruikerskloof. E-opleidingen hebben niet enkel een impact op het bereik van lerenden, maar ook op het uitvalpercentage van cursisten. Iets meer dan twee op tien opleidingsverstrekkers is van oordeel dat het uitvalpercentage groter is bij online opleidingen in vergelijking met (fysieke) klassikale opleidingen. Ongeveer 15% van de opleidingsverstrekkers schat in dat ook de uitval bij blended opleidingen hoger is dan bij (fysieke) klassikale opleidingen.

Ondanks de professionalisering van opleidingsinstellingen op het vlak van e-leren blijven opleidingsverstrekkers bepaalde problemen ervaren die hen in meer of mindere mate belemmeren in het succesvol organiseren van e-leren. Op het niveau van de organisatie blijven de hoge implementatiekosten voor de aankoop van hardware en software en de integratie van leerplatformen en leeropvolgsystemen de belangrijkste drempel. Verder ervaart niet minder dan een kwart van de opleidingsinstellingen de daling in inkomsten door het afhaken van lerenden bij de omschakeling van klassikaal naar e-leren en het gebrek aan extra personeel met de nodige vaardigheden tijdens e-leren sessies als een belangrijke belemmering. Op het niveau van de lesgever blijft het gebrek aan kennis over e-leren, digitale tools en online platformen en de link tussen deze technologie en didactische technieken voor problemen zorgen. De ervaren moeilijkheden bij lerenden situeren zich vooral op het vlak van een gebrek aan juiste infrastructuur (bv. laptop, goede internetverbinding, voldoende data) en een gebrek aan digitale vaardigheden.

Op basis van de resultaten van de bevraging kunnen aanbevelingen worden geformuleerd ter ondersteuning van de vormgeving en uitrol van huidige en toekomstige acties gericht op de ondersteuning van opleidingsverstrekkers en lerenden in de omslag naar e-leren. Eerst en vooral is er nood aan meer inzicht in en kennisdeling over de impact van e-leren op het bereik, de betrokkenheid en uitval van lerenden. Eén van de grote uitdagingen bij e-leren blijft nog steeds hoe men lerenden kan blijven motiveren en betrekken. Er is nood aan een betere kennisdeling en uitwisseling van good practices om de participatie van lerenden te verhogen, aan online community building te doen en de vroegtijdige uitval van lerenden te voorkomen. Uit de resultaten komt ook naar voren dat ondanks het stijgend aanbod aan e-opleidingen en de toegenomen populariteit van deze leervorm, de digitale kloof tussen kort- en hogeschoolden aanzienlijk blijft. Daarom is het cruciaal is dat men blijft inzetten op het ondersteunen van lerenden bij het verdere ontwikkelen van hun digitale vaardigheden. Het dichten van de digitale kloof is een gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking tussen de verschillende betrokken actoren is hier van cruciaal belang. Ook lesgevers en opleidingsinstellingen beschikken vaak nog niet over de nodige kennis over e-leren, digitale tools en online platformen en over hoe de digitale technologie kan worden geïmplementeerd in de eigen e-opleidingen en een hoger leerrendement wordt behaald. (Bij)scholing van (toekomstige) lesgevers over digitale technologie en de implementatie ervan zal in de toekomst alleen maar belangrijker worden. Als opleidingsinstellingen het potentieel van e-leren ten volle willen benutten dan moet er ook voldoende aandacht uitgaan naar een zorgvuldige planning van de beschikbare middelen, waaronder het personeel, hardware en software en opleidingsmogelijkheden. Er is nood aan meer inzicht in en kennisdeling over efficiënte organisatiemodellen die e-leren op een duurzame manier kunnen ondersteunen wil men evolueren naar een systeem dat economisch haalbaar en duurzaam e-leren

stimuleert. Verder komt uit de bevraging naar voren dat opleidingsinstellingen blijven kampen met de hoge implementatiekosten voor de aankoop van hardware en software en de integratie van leerplatformen. Bovendien zien we ook grote verschillen in het gebruik van Learning Management Systemen (LMS) tussen opleidingsverstrekkers. Wil men het aanbod aan e-leren verder uitbreiden voor arbeidsmarktgerichte opleidingen, dan is het belangrijk om meer aandacht te besteden aan de schaalbaarheid van e-leren, de rol en voordelen van LMS en de voorwaarden voor een duurzame implementatie van leerplatformen en LMS. Ten slotte willen we er ook graag op wijzen dat dit rapport en ook het voorgaande rapport over e-leren hoofdzakelijk is gericht op de ervaring van opleidingsverstrekkers met e-leren. Het is daarnaast ook belangrijk om inzicht te verwerven in de ervaringen van en effecten op lerenden (vb. leermotivatie en leerrendement) zodat deze kunnen worden meegenomen bij de verdere invulling van het actieplan en de uitwerking van toekomstige initiatieven.

Samengevat, e-leren heeft veel potentieel om leren flexibeler te maken en beter af te stemmen op de individuele noden van de lerende. Tijdens de coronacrisis hebben veel opleidingsverstrekkers gewild of ongewild de overstap gemaakt naar e-leren. E-leren heeft in die zin gezorgd voor de continuïteit van leren tijdens de coronacrisis. Maar uit de bevraging komt ook duidelijk naar voren dat e-leren niet altijd de gepaste oplossing is voor elke opleiding en/of doelgroep. E-leren is geen *magic bullet* die kan worden ingezet om eender welke opleiding voor eender welke doelgroep om te vormen. E-leren heeft het potentieel om nieuwe mensen te stimuleren om de stap te zetten naar leren, maar de omschakeling naar e-leren vergt een goede afweging tussen de leerdoelstellingen en -inhoud, de beoogde doelgroep en de leeromgeving.

1 INLEIDING

Om het beleid inzake e-leren verder vorm te geven organiseerde het Departement Werk en Sociale Economie in de zomer van 2020 een eerste maal een bevraging bij opleidingsverstrekkers die geregistreerd staan in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives. Het was daarbij de bedoeling om zicht te krijgen op de ervaring en noden van de opleidingsverstrekkers bij het aanbieden van en omschakelen naar e-opleidingen. Daarbij worden twee vormen van e-leren in beschouwing genomen, met name online leren en blended leren.

Uit die eerste bevraging bleek dat meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers reeds een beperkt e-opleidingsaanbod had voor de coronacrisis. De coronacrisis bracht de verdere omschakeling of uitbreiding naar e-leren echter in een stroomversnelling. Terwijl ruim 80% van de opleidingsverstrekkers de kaart van e-leren trok, besloot bijna een vijfde van de opleidingsverstrekkers om – voorlopig - niet om te schakelen naar e-leren omwille van diverse redenen. In dit rapport van de tweede editie van de bevraging ligt de specifieke focus daarom op de verdere evolutie met betrekking tot e-leren bij opleidingsverstrekkers.

De inzichten die voortvloeien uit deze bevraging kunnen worden aangewend bij het vormgeven en de uitrol van huidige en toekomstige acties gericht op de ondersteuning van opleidingsverstrekkers en lerenden in de omslag naar e-leren zoals omschreven in het Actieplan e-leren¹ en het Actieplan levenslang leren² (zie vlaggenschip 6 van het Actieplan Levenslang Leren).

¹ Het Actieplan e-leren streeft ernaar om digitale opleidingsmogelijkheden breed ingang te laten vinden bij de opleidingsverstrekkers en zo ook lerenden met een digitale achterstand te bereiken via diverse acties waaronder de oproep e-leren, de oprichting van een centraal informatiepunt en een lerend netwerk.

² Vlaggenschip 6 van het Actieplan levenslang leren focust op de begeleiding en ondersteuning van aanbodverstrekkers door ondersteuning van opleidingsverstrekkers in de omslag naar e-leren en ondersteuning van lerenden met digitale achterstand met het oog op het aanpakken van de digitale kloof (p. 44)

2 DATAVERZAMELING EN ANALYSE

2.1 CONTACTPROCEDURE EN ONTWERP VRAGENLIJST

De enquête was gericht aan alle opleidingsverstrekkers uit de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives. In totaal werden op 29 november 2021 495 organisaties via mail uitgenodigd om deel te nemen aan de online bevraging via een gepersonaliseerde link. Op 13 december 2021 werd een herinnering uitgestuurd naar alle organisaties die de vragenlijst nog niet (volledig) hadden ingevuld. De enquête werd uiteindelijk afgesloten op 3 januari 2022. Voor 14 emailadressen kon de uitnodigingsemail niet worden bezorgd omwille van een foutief emailadres.

De bevraging peilde naar twee zaken, namelijk de tevredenheid van opleidingsverstrekkers over de dienstverlening en digitalisering van de administratieve processen aangaande Vlaamse opleidingsincentives en de evoluties met betrekking tot e-leren bij opleidingsverstrekkers. Dit rapport focust uitsluitend op het tweede luik van de bevraging. Deze tweeledige focus van de bevraging kan mogelijks de relatieve hoge uitval (drop-out) tijdens het invullen van de enquête verklaren. Concreet bevatte het tweede luik van de enquête vragen omtrent de samenstelling en vormgeving van het pre-corona en huidige (schooljaar 2021-2022) opleidingsaanbod alsook de intenties inzake het e-opleidingsaanbod in de komende twee schooljaren. Daarnaast werden opleidingsverstrekkers bevraged over de drempels bij het succesvol organiseren van e-opleidingen en de inspanningen die zij hebben geleverd om deze weg te werken.

De enquête omvatte hoofdzakelijk gesloten vragen. Daarbij werd geregeld de mogelijkheid voorzien om een antwoord verder te specificeren of van toelichting te voorzien. Via open vragen werd bijkomende informatie verzameld onder meer met betrekking tot de ervaren moeilijkheden en noodzakelijke/geleverde inspanningen voor het kwaliteitsvol aanbieden van e-opleidingen. Tenzij anders vermeld hadden de vragen in verband met de aangeboden opleidingen steeds betrekking op het geheel van opleidingen die door de opleidingsverstrekker worden aangeboden, ongeacht of ze al dan niet geregistreerd zijn in de Databank Vlaamse opleidingsincentives.

Doorheen de enquête werd de gebruikte terminologie expliciet gedefinieerd voor de respondenten om een gedeeld begrip te bewerkstelligen. Net zoals in de vorige editie van de bevraging werd een duidelijk onderscheid gemaakt tussen e-leren, online leren en blended leren:

- **E-leren** is de koepelterm en wordt gedefinieerd als leren met de middelen van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) en het internet. Binnen e-leren onderscheiden we twee verschillende vormen, namelijk online leren en blended leren.
- **Online leren** verwijst naar afstandsleren dat (quasi) volledig online verloopt: er zijn helemaal geen of slechts een minimaal aantal face-to-face contactmomenten met de lesgever/docent of de andere lerenden.
- **Blended leren** staat voor een weloverwogen combinatie van een face-to-face aanbod en een online component.

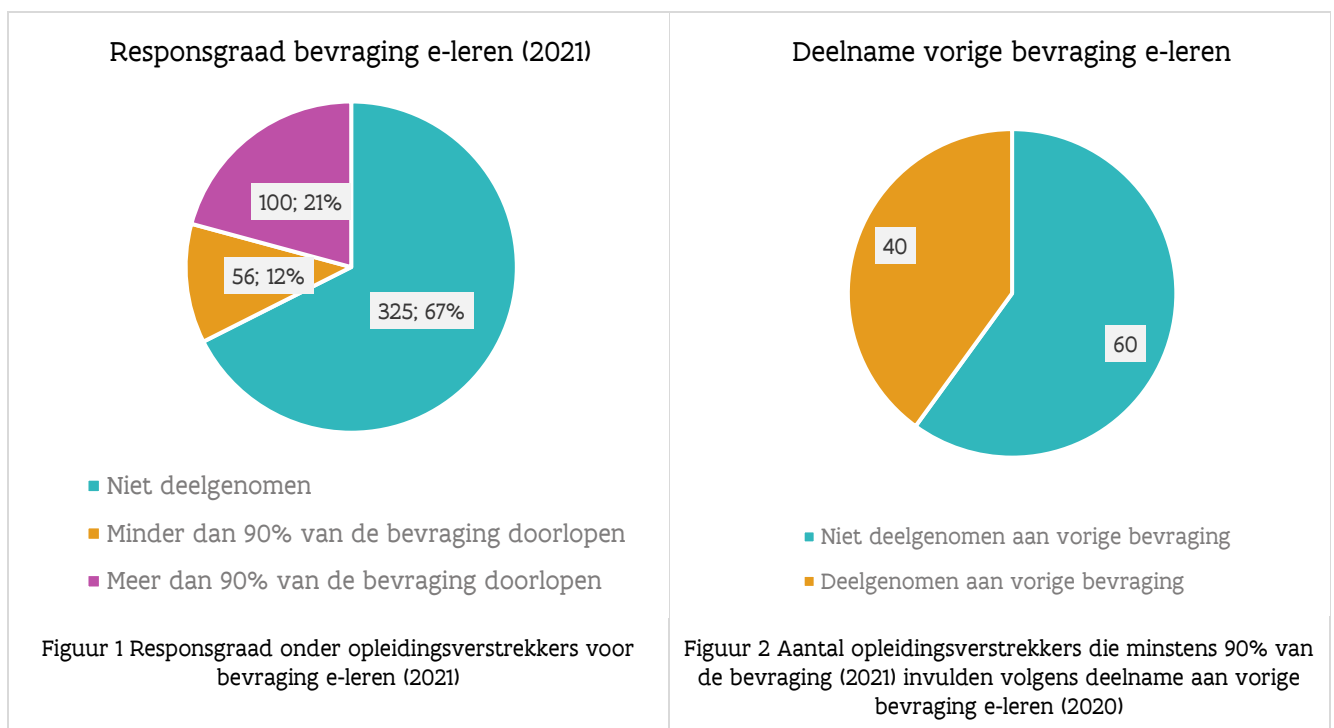
Dit gedeeld begrip is belangrijk, maar niet vanzelfsprekend. Uit een aanvullende kwalitatieve bevraging bij enkele betrokken stakeholders blijkt namelijk dat deze en andere termen (vb. hybride leren) vaak door elkaar gebruikt worden en dat verschillende stakeholders niet noodzakelijk dezelfde invulling geven aan deze termen.

Er werd gebruik gemaakt van Qualtrics software voor het opstellen en uitsturen van de enquête. Via een unieke link in de uitnodiging kregen respondenten toegang tot de online bevraging. De vragenlijst werd zo geprogrammeerd dat respondenten de survey op een later tijdstip konden hervatten.

2.2 RESPONS

Van de 156 unieke personen die de survey hebben gestart, doorliep 73.08% van de respondenten minstens de helft van de survey. Slechts 95 respondenten (60.90%) vulden de enquête volledig in. Enquêtes worden als geldig beschouwd en meegenomen in deze analyse wanneer minstens 90% van de enquête werd doorlopen. Dit impliceert dat deze analyse zich baseert op de 100 enquêtes die voldoende volledig werden ingevuld. Dit levert een responsgraad op van 21%, wat beduidend lager is dan bij de vorige editie van de bevraging (34.7%).

Slechts 40% van de geldige enquêtes kunnen worden gelinkt aan opleidingsinstellingen die ook deelnamen aan de vorige editie van de bevraging omtrent e-leren die werd georganiseerd in juni-juli 2020. De resultaten van de beide bevragingsrondes worden waar mogelijk en relevant met elkaar vergeleken om algemene tendensen te identificeren. Gezien het verschil in de opleidingsverstrekkers die deelnamen aan beide bevragingen, is er weliswaar enige voorzichtigheid vereist bij het interpreteren van dergelijke evoluties doorheen de tijd.

2.3 BETROUWBAARHEID, SIGNIFICANTIE EN ANALYSES

De kwantitatieve analyse van de enquêtes gebeurde met behulp van statistische software (nl. STATA IC 16.1 en SPSS). Kwalitatieve input die werd aangeleverd op open vragen werden door de onderzoekers thematisch gehercodeerd en biedt zo een diepgaander inzicht in de kwantitatieve resultaten.

Tenzij anders vermeld, werden de 'weet niet/ geen mening' en 'niet van toepassing'-antwoordcategorieën buiten beschouwing gelaten bij de analyses. Wanneer deze categorie inhoudelijk relevant was, werd deze expliciet opgenomen in de figuur of tabel. Doordat de percentages in de tabellen werden afgerond, is het mogelijk dat deze niet exact optellen tot 100%. Sommige vragen werden slechts aan een deel van de opleidingsverstrekkers voorgelegd afhankelijk van hun eerdere antwoorden en/of deelname aan de vorige bevraging. Gezien de grootte van de steekproef hierdoor varieert, wordt het aantal respondenten waarop de analyse is gebaseerd steeds vermeld.

De meeste thema's in deze bevraging hebben betrekking op verschillende types opleidingsverstrekkers. Daar is in de meeste gevallen nagegaan of zich verschillen voordoen tussen opleidingsverstrekkers. Zo werd meestal gekeken naar verschillen in type opleidingsverstrekker, ervaring van de opleidingsverstrekker met e-leren voor de coronacrisis, grootte van de opleidingsverstrekker in termen van aantal ingeschreven cursisten en de duurtijd van de aangeboden opleidingen. In de bespreking van de resultaten worden hoofdzakelijk statistisch significante verschillen opgenomen. In dit rapport beschrijven we alleen de statistisch significante resultaten op basis van een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Met andere woorden, de resultaten waarbij de kans dat de gevonden afwijking op toeval berust kleiner is dan 5%.

3 RESULTATEN

Dit hoofdstuk bespreekt de resultaten van de bevraging gericht aan opleidingsverstrekkers. Het omvat bevindingen met betrekking tot het profiel van de opleidingsverstrekkers (3.1), de evolutie in het aanbod aan e-opleidingen (3.2), de implementatie en invulling van e-leren (0) en de drempels en opportuniteiten voor e-leren (3.4).

3.1 PROFIEL VAN DE OPLEIDINGSVERSTREKKERS

Type en grootte opleidingsverstrekkers

Van de geldige enquêtes werd 30% ingevuld door opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector (secundair onderwijs, hoger onderwijs en centra voor volwassenonderwijs). De bedrijven met een eigen opleiding en de sectorale opleidingsverstrekkers vertegenwoordigen respectievelijk 23% en 9% van de geldige enquêtes. De resterende 38% van de enquêtes hebben betrekking op andere private, provinciale en door werknemersorganisaties gemandateerde opleidingsverstrekkers.

De steekproef van opleidingsverstrekkers die hebben deelgenomen aan de bevraging in 2021 is vrij representatief voor de populatie van opleidingsverstrekkers opgenomen in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives op het moment dat de enquête werd uitgestuurd (zie Tabel 1). Desalniettemin merken we op dat de categorie van bedrijven met een eigen opleiding net zoals in de vorige editie oververtegenwoordigd is in de steekproef (23% versus 13%). De andere opleidingsverstrekkers zijn dan weer ondervertegenwoordigd in deze bevraging (38% versus 59%).

Verder merken we op dat de verhouding tussen de verschillende types opleidingsverstrekkers in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives een evolutie heeft doorgemaakt sinds de vorige editie van de bevraging. We stellen vast dat het aandeel bedrijven met een eigen opleiding is toegenomen (13% versus 7%) en dat de omgekeerde evolutie zich heeft afgespeeld voor opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector (26% versus 37%).

Tabel 1 Populatie en steekproef van opleidingsverstrekkers in de databank voor Vlaamse Opleidingsincentives ingedeeld naar type (n₂₀₂₁ = 100; n₂₀₂₀ = 124)

	Bevraging 2021		Bevraging 2020	
	Steekproef	Populatie	Steekproef	Populatie
<i>Onderwijssector (CVO, hoger onderwijs, secundair onderwijs)</i>	30.0% (30)	25.8% (124)	27.4% (34)	36.7% (131)
<i>Bedrijven met een eigen opleiding</i>	23.0% (23)	12.9% (62)	12.9% (16)	7.3% (26)
<i>Sectorale opleidingsverstrekkers</i>	9.0% (9)	5.0% (24)	7.3% (9)	7.2% (26)
<i>Andere</i>	38.0% (38)	59.2% (285)	52.4% (65)	48.7% 174
Totaal	100	495	124	357

De opleidingsverstrekkers variëren sterk in grootte uitgedrukt in termen van het aantal ingeschreven studenten/cursisten (zie Tabel 2). De opleidingsverstrekkers met een grote studentenpopulatie (1000 studenten of meer) zijn de grootste categorie (39%), maar zijn iets minder sterk vertegenwoordigd in deze bevragingronde in vergelijking met de bevraging in 2020 (44%). Deze groep opleidingsverstrekkers die grote studentenaantallen bereiken bestaat hoofdzakelijk (60%) uit opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector. Bij de restgroep van andere opleidingsverstrekkers vinden we dan weer opleidingsverstrekkers in alle grootteordes terug.

Tabel 2 Aantal ingeschreven lerenden bij de opleidingsverstrekkers (n₂₀₂₀ = 124; n₂₀₂₁ = 84)

	2021	2020
Klein (< 100)	26.19%	22.58%
0 tot 49 ingeschreven studenten/cursisten	20.24% (17)	16.94% (21)
50 tot 99 ingeschreven studenten/cursisten	5.95% (5)	5.65% (7)
Middelgroot (100-999)	34.52%	33.06%
100 tot 199 ingeschreven studenten/cursisten	9.52% (8)	12.10% (15)
200 tot 499 ingeschreven studenten/cursisten	10.71% (9)	12.90% (16)
500 tot 999 ingeschreven studenten/cursisten	14.29% (12)	8.06% (10)
Groot (> 1000)	39.29%	44.35%
1000 of meer ingeschreven studenten/cursisten	39.29% (33)	44.35% (55)

Noot: 13 opleidingsverstrekkers gaven aan het aantal ingeschreven cursisten niet te weten.

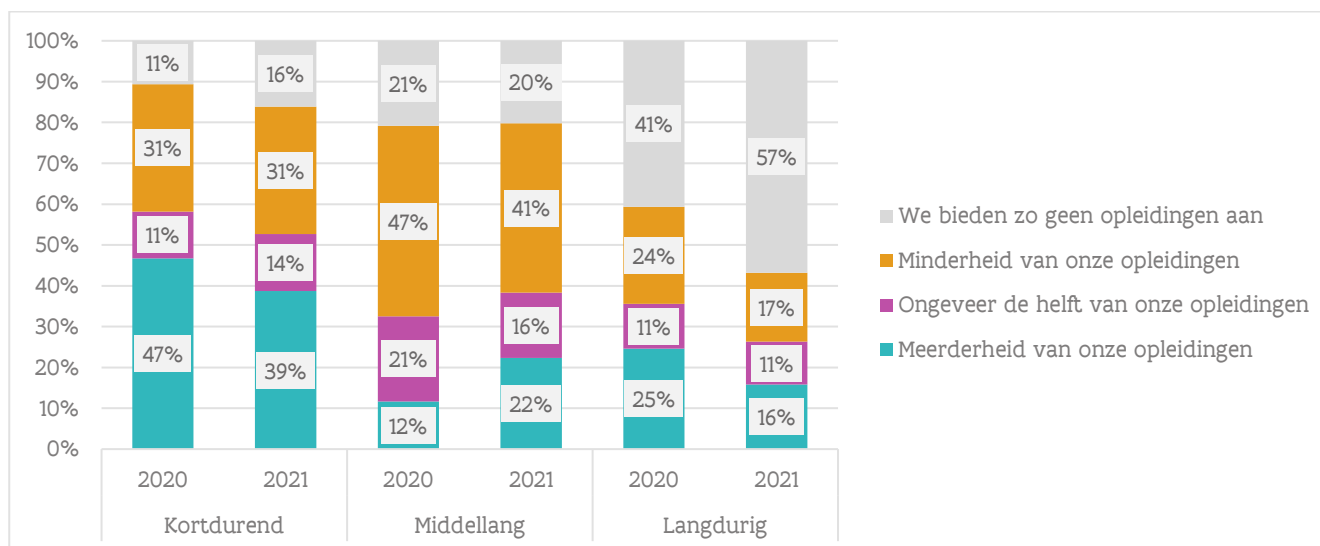
Het aanbod van de opleidingsverstrekkers is eveneens gevarieerd in termen van de **duurtijd van de opleidingen** (zie Tabel 3). Met de duurtijd van de opleidingen peilen we naar de doorlooptijd van opleidingen: (1) kortdurende opleidingen van 1 dag tot maximaal 1 maand, (2) middellange opleidingen vanaf 1 maand tot maximaal 1 jaar, en (3) lange opleidingen met een doorlooptijd van minimum 1 jaar. Meer dan drie kwart van de opleidingsverstrekkers (76%) biedt een combinatie aan van kortdurende, middellange en/of langdurige opleidingen. Bij slechts een minderheid van de opleidingsverstrekkers (43%) behoren ook langdurige opleidingen tot het aanbod. Zoals in de bevraging van 2020 bieden de opleidingsverstrekkers hoofdzakelijk kortdurende opleidingen (van maximaal een maand) en in mindere mate middellange opleidingen (tussen een maand en een jaar) aan.

Tabel 3 Aandeel kortdurende, middellange en langdurige opleidingen aangeboden door opleidingsverstrekkers (n₂₀₂₀= 124; n₂₀₂₁ = 95)

	Kortdurend		Middellang		Langdurige	
	2021	2020	2021	2020	2021	2020
We bieden zo geen opleidingen aan	16.1% (15)	10.7% (13)	20.2% (19)	20.8% (25)	56.8% (54)	40.7% (48)
Minderheid van onze opleidingen	31.2% (29)	31.1% (38)	41.5% (39)	46.7% (56)	16.8% (16)	23.7% (28)
Ongeveer de helft van onze opleidingen	14.0% (13)	11.5% (14)	16.0% (15)	20.8% (25)	10.5% (10)	11.0% (13)
Meerderheid van onze opleidingen	38.7% (36)	46.7% (57)	22.3% (21)	11.7% (14)	15.8% (15)	24.6% (29)
Totaal	93	118	94	120	95	123

Noot: 2021 editie: kortdurend (1 dag – max. 1 maand; middellang (1 maand – max. 1 jaar); langdurig (min. 1 jaar); 2020 editie: kortdurend (1 dag tot enkele weken); middellang (enkele weken tot een jaar); langdurig (1 jaar of meer)

Figuur 3 Aandeel kortdurende, middellange en langdurige opleidingen aangeboden door opleidingsverstrekkers (n₂₀₂₀= 124; n₂₀₂₁ = 95)

Aandeel opleidingen geregistreerd in opleidingsdatabank

De helft van de respondenten geeft aan dat minstens 50% van de door hen aangeboden opleidingen geregistreerd zijn in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives. Voor een kwart van de opleidingsverstrekkers is het aandeel van opleidingen in de opleidingsdatabank weliswaar beperkt tot minder dan 20% van hun totale opleidingsaanbod. Daartegenover staat een beperkte groep (14%) die quasi hun volledige opleidingsaanbod (> 90%) hebben geregistreerd in de opleidingsdatabank. Het aandeel opleidingen in de opleidingsdatabank blijkt niet significant te verschillen naargelang het type³ of de grootte⁴ van de opleidingsverstrekker.

³ $\chi^2 = 6.6$; $df = 3$; $p = 0.086$ (Kruskal Wallis).

⁴ $\chi^2 = 2.259$; $df = 2$; $p = 0.323$ (Kruskal Wallis).

Tabel 4 Aandeel opleidingen geregistreerd in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives (n= 93)

	Freq. (n)	Percentage	Cum. percentage
< 10%	14	15.05 %	15.05%
10 - 19%	10	10.75%	25.81%
20 – 29%	11	11.83%	37.63%
30 – 39%	5	5.38%	43.01%
40 – 49%	7	7.53%	50.54%
50 – 59%	9	9.68%	60.22%
60 – 69%	7	7.53%	67.74%
70 – 79%	9	9.68%	77.42%
80 – 89%	8	8.6%	86.02%
90 – 100%	13	13.98%	100%

3.2 EVOLUTIE IN HET AANBOD AAN E-LEREN

3.2.1 Impact van de coronacrisis op het aanbod aan e-leren

Ervaring met e-opleidingen vóór de coronacrisis

Wanneer we informatie uit beide bevestigingsrondes combineren merken we dat iets meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers (51.4%) vóór de coronacrisis geen online of blended opleidingen in zijn opleidingsaanbod had (zie Tabel 5). De opleidingsverstrekkers die wel ervaring hadden met het aanbieden van e-opleidingen vóór de start van de coronacrisis, pasten deze opleidingsvorm toe in een beperkte selectie van hun opleidingsaanbod (meestal minder dan 10 opleidingen). Van de opleidingsverstrekkers die vóór de coronacrisis reeds e-opleidingen aanboden, betrof het in de meeste gevallen (81%) slechts een kleine fractie (< 20%) van hun totaal opleidingsaanbod.⁵

Tabel 5 Aantal e-opleidingen (online en blended opleidingen) vóór de corona pandemie (n=177)⁶

	Freq. (n)	Perc. %
Geen opleidingen	91	51.4%
Minder dan 10 opleidingen	51	28.8%
10-49 opleidingen	24	13.6%
50-100 opleidingen	6	3.4%
Meer dan 100 opleidingen	3	1.7%
Ik weet het niet	2	1.1%

⁵ Deze vraag werd uitsluitend gesteld aan opleidingsverstrekkers met ervaring met e-opleidingen vóór de coronacrisis en die niet deelnamen/herinnerden deel te hebben genomen aan de vorige bevestiging (n= 21).

⁶ Op basis van gecombineerde data uit beide bevestigingsrondes (n₂₀₂₀ = 118; n₂₀₂₁ = 59). Voor opleidingsverstrekkers die deelnamen aan beide bevestigingen werd uitsluitend gebruik gemaakt van gegevens uit de eerste bevestigingsronde met het oog op het beperken van de recall bias.

(Evolutie van het) Aantal en type opleidingen aangeboden door opleidingsverstrekkers

Uit de bevraging afgenomen in het najaar van 2021 blijken de opleidingsverstrekkers over een divers aanbod aan opleidingen te beschikken. Enerzijds stellen we vast dat **klassikale (zuiver fysieke) opleidingen** nog steeds een belangrijk deel uit maken van het opleidingsaanbod. Slechts een handvol opleidingsverstrekkers (5%) biedt geen klassikale (zuiver fysieke) opleidingen aan in het schooljaar 2021-2022 (zie Tabel 6 en Figuur 4). Dit is een pak minder dan op het moment van de vorige bevraging in juni 2020 (14.5%).

Anderzijds biedt ook bijna drie kwart van de opleidingsverstrekkers (73%) **e-opleidingen** aan in de vorm van online opleidingen (16%), blended opleidingen (10%) of een combinatie van beide opleidingstypes (47%) (zie Figuur 5). Toch ligt het aandeel opleidingsverstrekkers dat geen blended opleidingen aanbiedt in het schooljaar 2021-2022 een aanzienlijk stuk hoger dan het geval was in juni 2020 (42% versus 31%). We ontwaren een gelijkaardig maar minder uitgesproken evolutie bij de online opleidingen, waar 37% van de opleidingsverstrekkers aangeeft deze niet aan te bieden in het schooljaar 2021-2022 ten opzichte van 31% in juni 2020 (zie Tabel 6 en Figuur 4)⁷.

Tabel 6 Evolutie van het aanbod aan klassikale, online en blended opleidingen (n₂₀₂₀=124; n₂₀₂₁=99)⁸

	Klassikale (zuiver fysieke) opleidingen		Online opleidingen		Blended opleidingen	
	Schooljaar 2021-2022	Juni 2020	Schooljaar 2021-2022	Juni 2020	Schooljaar 2021-2022	Juni 2020
Geen opleidingen	5.10% (5)	14.52% (18)	37.11% (36)	31.45% (39)	42.27% (41)	31.45% (39)
Minder dan 10 opleidingen	25.51% (26)	29.03% 36	27.84% (27)	43.55% (54)	29.90% (29)	48.39% (60)
10-49 opleidingen	29.59% (29)	30.65% 38	20.62% (20)	16.13% (20)	16.49% (17)	12.90% (16)
50-100 opleidingen	20.41% (20)	10.48% (13)	11.34% 11	3.23% (4)	10.31% (10)	4.84% (6)
100-499 opleidingen	14.29% (14)	14.52% (18)	2.06% (2)	5.65% (7)	1.03% (1)	2.42% (3)
500 opleidingen of meer	5.10% (5)		1.03% (1)		0.00% (0)	
Totaal (n)	98	124	97*	124	97*	124

Noot: Twee respondenten gaven aan het antwoord op de vraag m.b.t. online en blended opleidingen niet te weten.

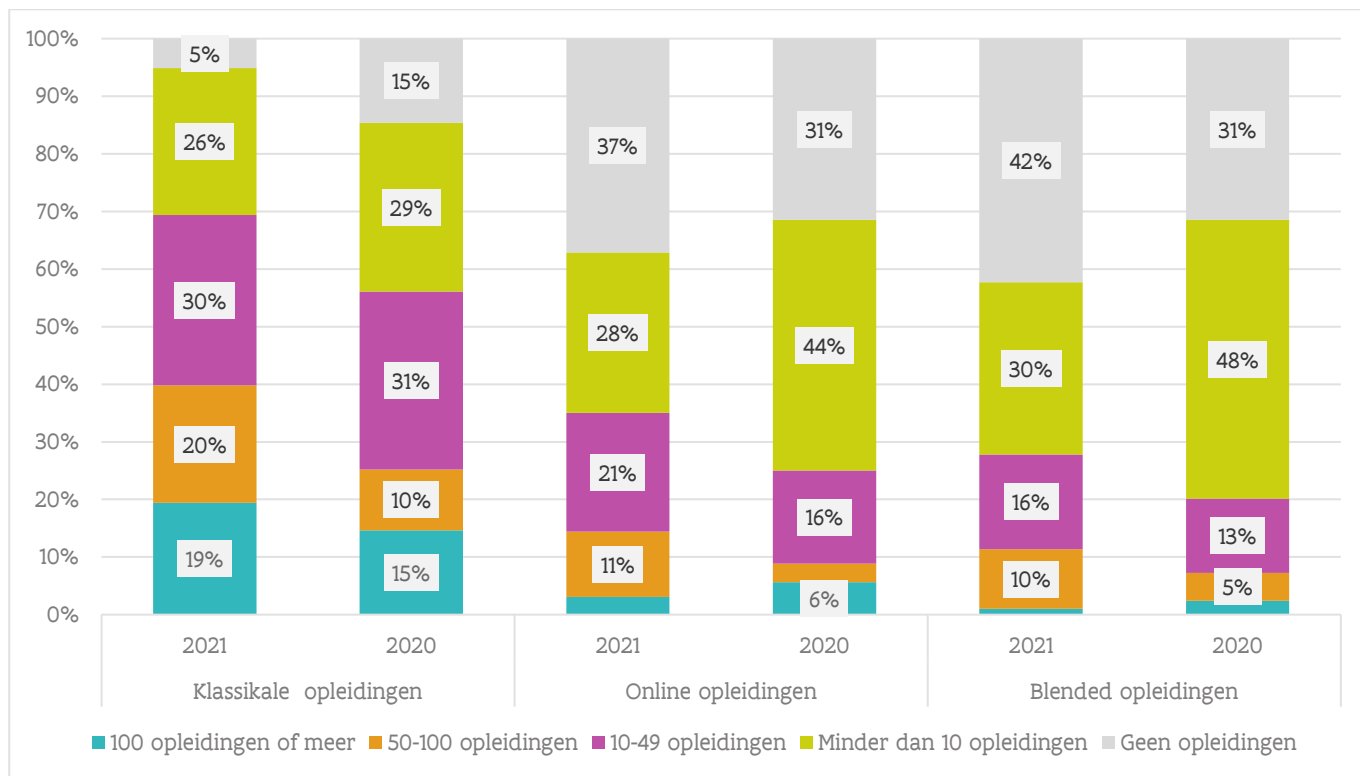
In het kort, opleidingsverstrekkers bieden terug meer klassikale opleidingen aan dan in de beginperiode van de coronacrisis en tegelijkertijd stellen we ook een daling vast in het aandeel opleidingsinstellingen dat online en blended opleidingen aanbiedt. In tegenstelling tot de algemene verwachting dat het aandeel opleidingsverstrekkers met e-opleidingen zou toenemen, ontwaren we dus een tegenovergestelde evolutie. Bij deze vaststelling is het weliswaar belangrijk rekening te houden met het moment waarop beide bevragingen werden afgenomen en de coronamaatregelen die op dat moment van toepassing waren. Zo bracht de bevraging van 2020 de situatie in juni 2020 in kaart rekening houdend met het feit dat deze mogelijk gewijzigd was ten opzichte van wat aan het begin van het schooljaar 2019-2020 gepland

⁷ Ook wanneer we de analyses beperken tot enkel de opleidingsverstrekkers die deelnamen aan de vorige editie van de bevraging omtrent e-leren, merken we dat het aandeel opleidingsverstrekkers dat geen enkele e-opleiding aanbiedt licht is toegenomen (33% versus 31% voor online leren; 38% versus 31% voor blended leren).

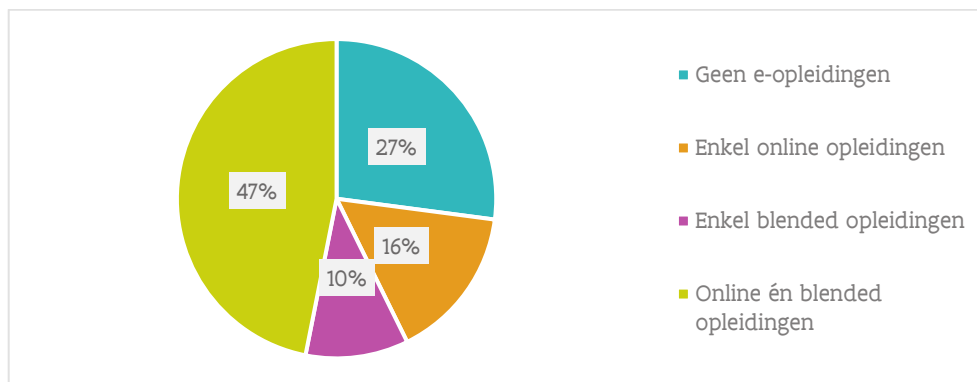
⁸ In de bevraging van 2020 werd gepolst naar de situatie op het moment van bevraging (juni 2020) rekening houdend met het feit dat deze situatie mogelijk veranderd was tegenover wat aan het begin van het schooljaar 2019-2020 gepland was.

was. Naast de lichte daling in het aandeel opleidingsverstrekkers dat e-leren aanbiedt, kunnen we wel vaststellen dat, als opleidingsinstellingen e-opleidingen aanbieden, zij voor een groter aandeel van hun opleidingsaanbod de overschakeling hebben gemaakt, in vergelijking met het begin van de coronacrisis. In juni 2020 gaf iets meer dan twee op tien van de opleidingsverstrekkers aan meer dan 10 online opleidingen aan te bieden. Voor het schooljaar 2021-2022 is dit aandeel gestegen naar 35%. Dezelfde trend zien we voor het aanbod van blended opleidingen waarbij we het aandeel van opleidingsverstrekkers die meer dan 10 blended opleidingen zien stijgen van 20% in juni 2020 tot 28% in het huidige schooljaar.

Figuur 4 Evolutie van het aanbod aan klassikale, online en blended opleidingen (n₂₀₂₀=124; n₂₀₂₁=99)

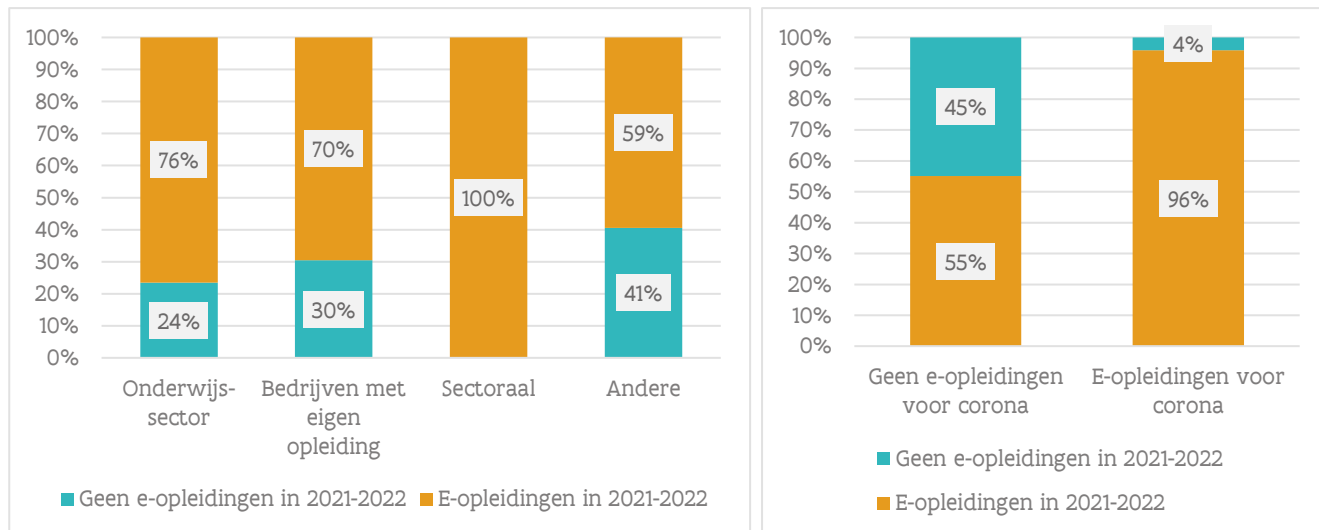
Figuur 5 Aandeel opleidingsverstrekkers met e-opleidingen in het schooljaar 2021-2022 (n=96)

Maar liefst 96% van de opleidingsverstrekkers met pre-corona ervaring met e-opleidingen kiest ervoor om e-opleidingen in hun huidig aanbod op te nemen (zie Figuur 6). Daarbovenop zien we dat de meerderheid van opleidingsverstrekkers zonder dergelijke ervaring (55%) eveneens de mogelijkheden van e-opleidingen

gaan verkennen.⁹ Het aanbod van e-opleidingen in het schooljaar 2021-2022 varieert ook naargelang het type opleidingsverstrekker (zie Figuur 6).¹⁰ De sectorale opleidingsverstrekkers die deelnamen aan de bevraging hebben allen e-opleidingen in hun portfolio, terwijl dit aandeel onder de andere opleidingsverstrekkers slechts 59% bedraagt. De grootte van de opleidingsverstrekker lijkt dan weer niet bepalend voor de keuze om e-opleidingen op te nemen in het opleidingsaanbod.¹¹

Figuur 6 Aanbod e-opleidingen (online en/of blended) volgens type opleidingsverstrekker (n=86) en pre-corona ervaring met e-opleidingen (n=73)

Evolutie in het aanbod e-opleidingen

Voor de opleidingsverstrekkers die online en/of blended opleidingen aanbieden in het schooljaar 2021-2022 werd nagegaan hoe dit aanbod is geëvolueerd.¹² Daaruit blijkt dat de meeste opleidingsverstrekkers hun aanbod e-opleidingen voor het huidige schooljaar (2021-2022) hebben uitgebreid (zie Tabel 7). Zo geeft respectievelijk 70% en 71% van de opleidingsverstrekkers aan dat zij hun aanbod online opleidingen en blended opleidingen hebben uitgebreid in het schooljaar 2021-2022. Deze bevinding bevestigt de hierboven vastgestelde toename in het aantal opleidingsverstrekkers dat meer dan 10 online of blended opleidingen aanbiedt (zie Tabel 5). Ongeveer 6% van de opleidingsverstrekkers geeft te kennen dat zij het aanbod e-opleidingen hebben ingeperkt in het huidige schooljaar. Bij 15% van de opleidingsverstrekkers is het aanbod ongewijzigd gebleven in vergelijking met vorig schooljaar. De evolutie in het e-opleidingsaanbod is bovendien gelijklopend voor online en blended opleidingen.¹³

⁹ $\chi^2 = 12.3848$; $df = 1$; $p < 0.001$ (Pearson chi-kwadraat); $p < 0.001$ (Fisher's exact).

¹⁰ $\chi^2 = 8.9245$; $df = 3$; $p = 0.030$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.028$ (Fisher's exact).

¹¹ $\chi^2 = 2.4228$; $df = 2$; $p = 0.298$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.283$ (Fisher's exact).

¹² Deze vraag werd uitsluitend gesteld aan de opleidingsverstrekkers die e-opleidingen in hun aanbod hadden.

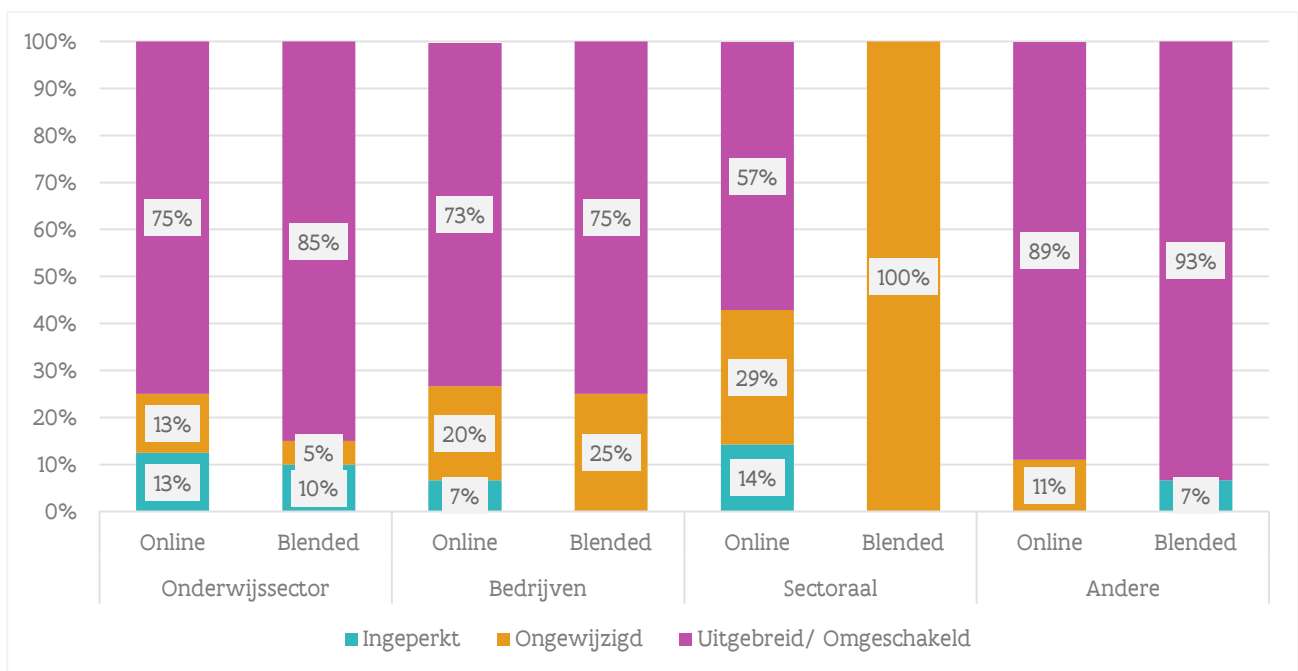
¹³ $z = -0.564$; $p = 0.5731$ (Wilcoxon signed rank test)

Tabel 7 Evolutie in het aanbod e-opleidingen (n_{online} = 61; n_{blended} = 56)

	Online opleidingen		Blended opleidingen	
	Freq. (n)	Perc. (%)	Freq. (n)	Perc. (%)
Uitgebreid/ omgeschakeld	43	70.5%	40	71.4%
Ingeperkt	4	6.6%	3	5.4%
Ongewijzigd	9	14.8%	9	16.1%
Ik weet het niet	5	8.2%	4	7.1%
Totaal (n)	61		56	

De gerapporteerde evolutie in het online opleidingsaanbod verschilt niet naargelang het type opleidingsverstrekker, maar dit is wel het geval voor de evolutie in het blended opleidingsaanbod (zie Figuur 7).¹⁴ Bij sectorale opleidingsverstrekkers is het aanbod blended opleidingen niet gewijzigd in het huidige schooljaar, terwijl de meeste andere opleidingsverstrekkers ingezet hebben op de uitbreiding van en omschakeling naar blended opleidingen. Verder ontwaren we geen significante verschillen in de evolutie van het e-opleidingsaanbod naargelang de grootte van de opleidingsverstrekker¹⁵ en de pre-corona ervaring met e-opleidingen.¹⁶

Figuur 7 Evolutie e-opleidingsaanbod (online & blended) volgens type opleidingsverstrekker (n_{online} = 56; n_{blended} = 52;)

Voor de opleidingsverstrekkers die ervoor kozen hun e-opleidingsaanbod in te perken bleken de voorkeur voor klassikale opleidingen van de cursisten en de beperkte vraag naar e-opleidingen in rekening te worden genomen. Daarnaast worden ook inhoudelijke redenen, het gebrek aan een rustige

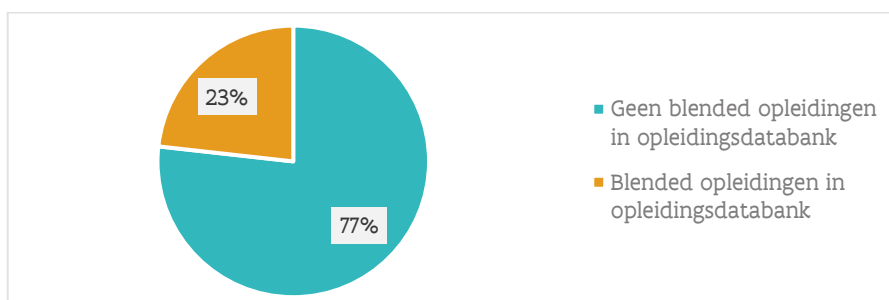
¹⁴ Online: $\chi^2 = 4.3856$; df = 6; p = 0.625 (Pearson chi-kwadraat); p = 0.517 (Fisher's exact).
 Blended: $\chi^2 = 30.6800$; df = 6; p < 0.001 (Pearson chi-kwadraat); p < 0.001 (Fisher's exact).
¹⁵ Online: $\chi^2 = 0.2437$; df = 4; p = 0.993 (Pearson chi-kwadraat); p = 1.000 (Fisher's exact).
 Blended: $\chi^2 = 2.9699$; df = 4; p = 0.563 (Pearson chi-kwadraat); p = 0.614 (Fisher's exact).
¹⁶ Online: $\chi^2 = 1.8811$; df = 2; p = 0.390 (Pearson chi-kwadraat); p = 0.450 (Fisher's exact);
 Blended: $\chi^2 = 1.900$; df = 2; p = 0.387 (Pearson chi-kwadraat); p = 0.581 (Fisher's exact);

thuiswerkruimte bij lerenden en onvoldoende digitale vaardigheden van de lerenden aangehaald als redenen voor een inperking van het aanbod e-leren. Financiële redenen, praktische redenen of capaciteitsbeperkingen bij lesgevers werden niet geïdentificeerd als drijfveren voor een inperking van het online/blended aanbod.

Aandeel blended opleidingen geregistreerd in de opleidingsdatabank

Bij slechts 23% van de opleidingsverstrekkers bevat hun aanbod via de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives ook blended opleidingen (zie Figuur 8). Blended opleidingen komen enkel in aanmerking voor registratie in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives als de opleidingsverstrekker gebruikt maakt van een learning management systeem om het leerproces te ondersteunen en de leerevolutie op te volgen. Aangezien online opleidingen momenteel niet in aanmerking komen voor de Vlaamse opleidingsincentives, betekent dit dat minder dan een kwart van de opleidingsverstrekkers die deelnamen aan de bevraging e-opleidingen hebben geregistreerd in de opleidingsdatabank. We stellen vast dat dit percentage opmerkelijk hoger is bij opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector (45%) dan bij andere types opleidingsverstrekkers.¹⁷ De opleidingsverstrekkers die blended opleidingen hebben geregistreerd in de opleidingsdatabank hebben relatief vaak reeds pre-corona ervaring met e-opleidingen.¹⁸ De grootte van de opleidingsverstrekker in termen van het aantal ingeschreven studenten vertoont geen eenduidige relatie met de registratie van blended opleidingen in de opleidingsdatabank (zie Figuur 9). Relatief weinig middelgrote opleidingsverstrekkers (10%) hebben blended opleidingen geregistreerd in de opleidingsdatabank in vergelijking met kleine (32%) of grote (36%) opleidingsverstrekkers.¹⁹

Figuur 8 Opleidingsverstrekkers met blended opleidingen in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives (n=99)

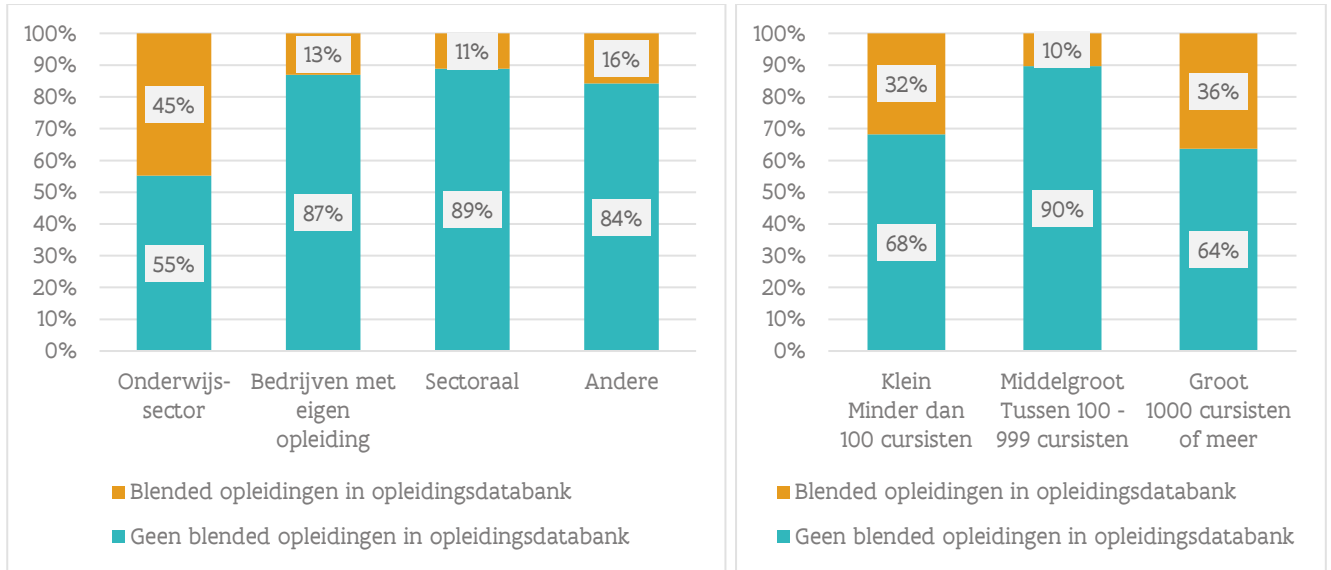

¹⁷ $\chi^2 = 10,8435$; $df = 3$; $p = 0,013$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0,018$ (Fisher's exact).

¹⁸ $\chi^2 = 7,2687$; $df = 1$; $p = 0,007$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0,016$ (Fisher's exact).

¹⁹ $\chi^2 = 5,8939$; $df = 2$; $p = 0,053$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0,044$ (Fisher's exact).

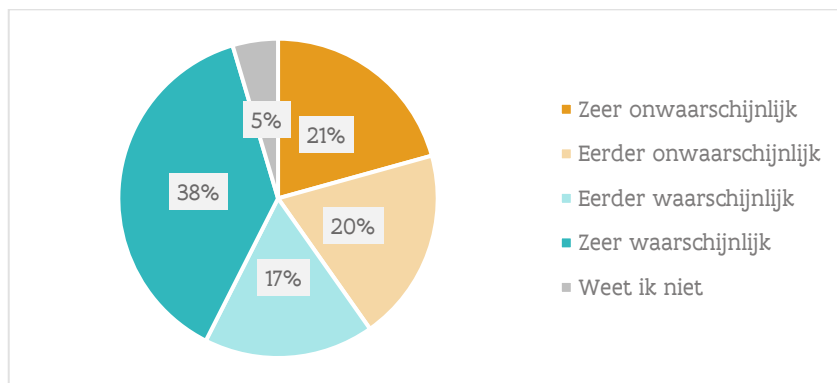
Figuur 9 Opleidingsverstrekkers met blended opleidingen in opleidingsdatabank volgens type (n= 99) en grootte van de opleidingsverstrekker (n=84)

3.2.2 Toekomstige evoluties in het online en blended opleidingsaanbod

In deze sectie rapporteren we over de intenties van opleidingsverstrekkers inzake de organisatievorm van hun opleidingsaanbod in de komende twee schooljaren. De opleidingsverstrekkers werden gevraagd alle door hen aangeboden opleidingen in rekening te brengen, ongeacht hun registratie in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives.

Figuur 10 Waarschijnlijkheid hervatten volledige aanbod (fysieke) klassikale opleidingen zoals voor corona in komende twee schooljaren (n= 87)

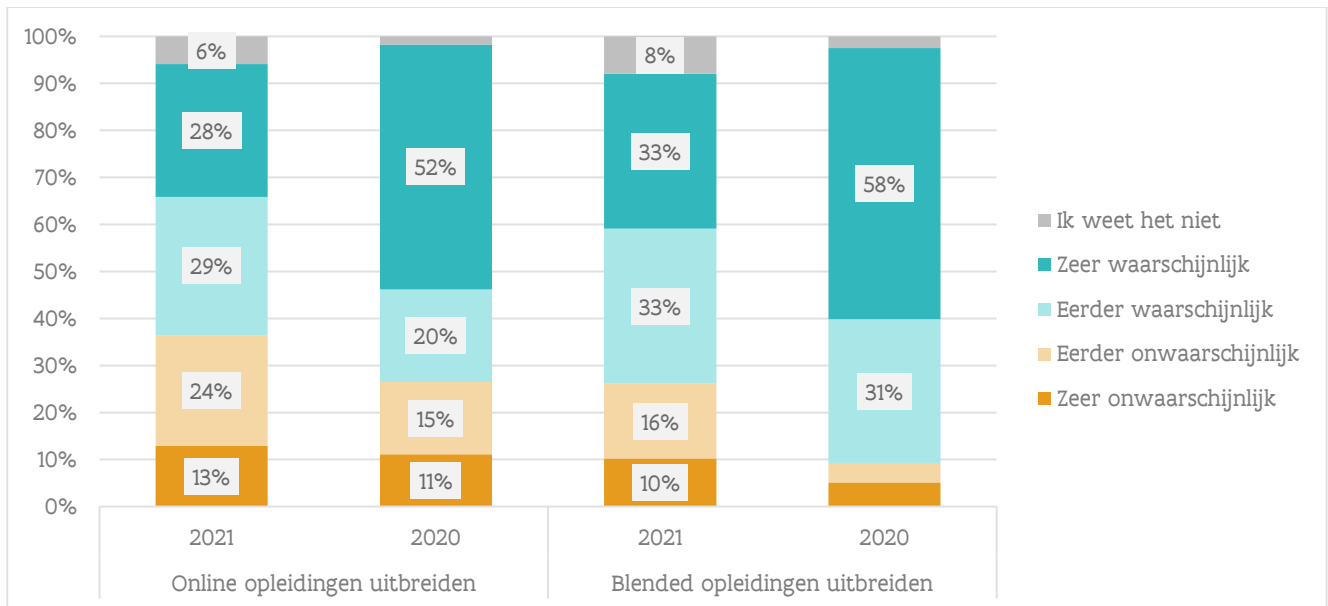

Een eerste opmerkelijke vaststelling is dat meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers het waarschijnlijk acht dat het volledige aanbod (fysieke) klassikale opleidingen zal worden hervat in de komende twee schooljaren zoals het geval was vóór de coronacrisis (zie Figuur 10). Vier op tien opleidingsverstrekkers vindt het (eerder) onwaarschijnlijk dat het aanbod klassikale opleidingen zal terugkeren naar de periode voor de coronacrisis.

Hoewel de verwachtingen inzake een toekomstige uitbreiding van het e-opleidingsaanbod iets minder uitgesproken zijn in deze bevraging in vergelijking met de bevraging in 2020, stellen we vast dat de

meerderheid van de opleidingsverstrekkers het aanbod online opleidingen (58%) en blended opleidingen (66%) in de toekomst verder uitgebreid zien worden (zie Figuur 11).

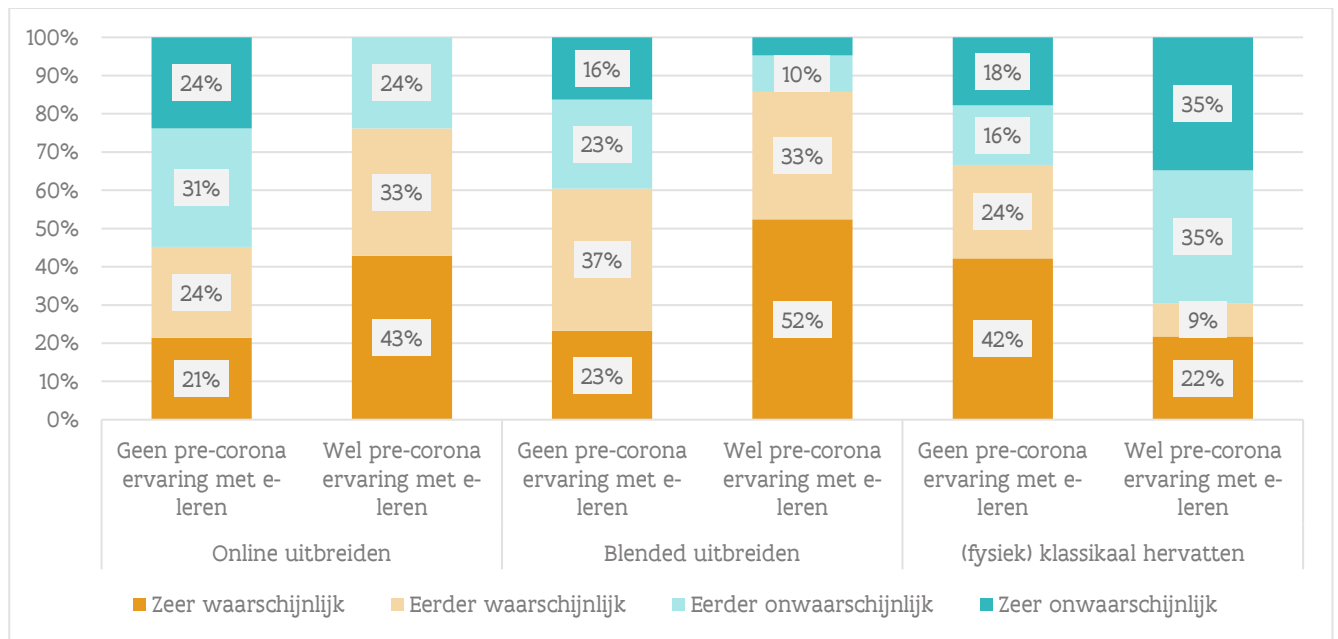
Figuur 11 Evolutie in toekomstverwachtingen met betrekking tot uitbreiding e-opleidingsaanbod (n_{online, 2021} = 80 ; n_{blended, 2021} = 81; n_{online, 2020} = 117; n_{blended, 2020} = 118)

Afhankelijk van de **pre-corona ervaring** met e-opleidingen maken opleidingsverstrekkers andere inschattingen over de toekomstige evolutie van klassikale en e-opleidingen (zie Figuur 12).²⁰ Opleidingsverstrekkers die (nog) geen e-opleidingen aanboden in de periode vóór corona, schatten de waarschijnlijkheid om het aanbod klassikale opleidingen te hervatten in de toekomst significant hoger in dan de opleidingsverstrekkers die wel reeds ervaring hadden met e-opleidingen. Twee derde van de opleidingsverstrekkers (66%) die voor corona geen e-opleidingen aanboden, achten het waarschijnlijk dat ze de komende twee schooljaren terug zullen keren naar die pre-corona situatie, terwijl 70% van opleidingsverstrekkers met ervaring in e-leren dergelijk scenario onwaarschijnlijk acht. In dezelfde lijn, merken we op dat opleidingsverstrekkers die geen e-opleidingen aanboden vóór corona de waarschijnlijkheid van een uitbreiding van het aanbod online opleidingen significant lager inschatten dan opleidingsverstrekkers die wel over die ervaring met e-opleidingen beschikken.

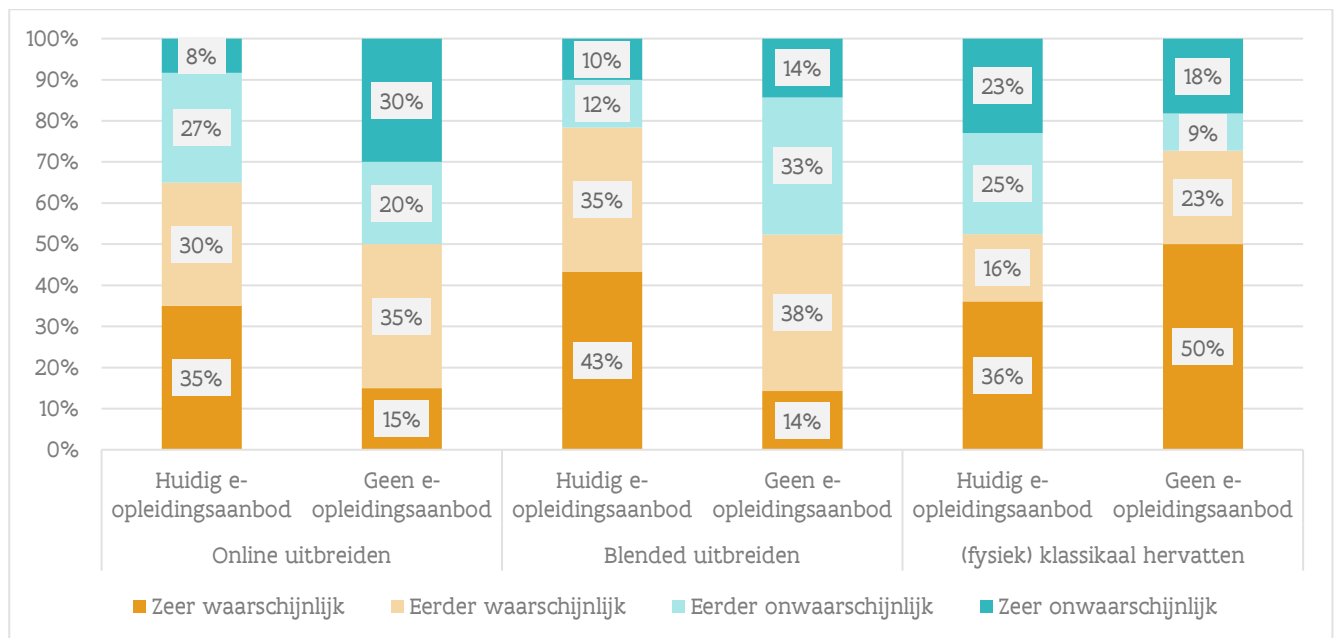
²⁰ Hervatten klassikale opleidingen: $\chi^2 = 8.2053$; $df = 3$; $p = 0.042$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.047$ (Fisher's exact).
 Uitbreiden online opleidingen: $\chi^2 = 7.9706$; $df = 3$; $p = 0.047$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.033$ (Fisher's exact).
 Uitbreiden blended opleidingen: $\chi^2 = 6.6228$; $df = 3$; $p = 0.085$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.100$ (Fisher's exact).

Figuur 12 Verwachting met betrekking tot de evolutie van het klassikaal en e-opleidingsaanbod in de komende twee schooljaren volgens pre-corona ervaring met e-leren (n_{online} = 63; n_{blended} = 64; n_{klassikaal} = 68)

De verwachtingen met betrekking tot toekomstige evoluties in het e-opleidingsaanbod verschillen eveneens naargelang het huidige aanbod van e-opleidingen (zie Figuur 13).²¹ Opleidingsverstrekkers die momenteel geen e-opleidingen aanbieden achten de kans op een uitbreiding van het online en/of blended opleidingsaanbod lager dan de opleidingsverstrekkers die wel reeds e-opleidingen implementeren.

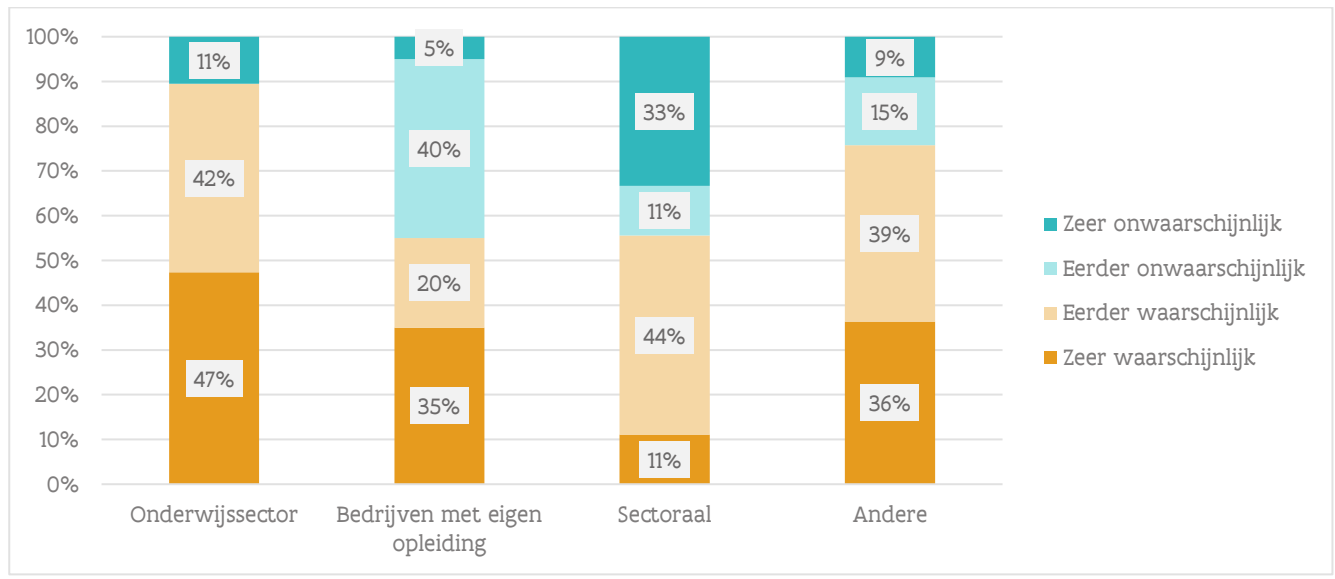
Figuur 13 Verwachting met betrekking tot de evolutie van het klassikaal en e-opleidingsaanbod in de komende twee schooljaren volgens huidig e-opleidingsaanbod (n_{online} = 60; n_{blended} = 61; n_{klassikaal} = 63)

²¹ Hervatten klassikale opleidingen: $\chi^2 = 3.2145$; $df = 3$; $p = 0.360$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.364$ (Fisher's exact).
 Uitbreiden online opleidingen: $\chi^2 = 7.5079$; $df = 3$; $p = 0.057$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.071$ (Fisher's exact).
 Uitbreiden blended opleidingen: $\chi^2 = 8.1898$; $df = 3$; $p = 0.042$ (Pearson chi-kwadraat); $p = 0.033$ (Fisher's exact).

De **grootte van de opleidingsverstrekker** gemeten op basis van het aantal cursisten bleek niet gerelateerd aan de toekomstverwachtingen van de opleidingsverstrekkers met betrekking tot het klassikale en e-opleidingsaanbod in de komende twee schooljaren.²² De toekomstverwachtingen inzake hervatting van klassikale opleidingen en de uitbreidingen online leren waren niet significant verschillend naargelang het **type opleidingsverstrekker**. Dit is wel het geval voor de verwachtingen inzake de evolutie van het blended opleidingsaanbod (zie Figuur 14).²³ Meer bepaald zien we dat een grote meerderheid van opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector (89%) net zoals andere opleidingsverstrekkers (75%) verwachten dat het aanbod blended opleidingen in de volgende schooljaren verder zal uitbreiden. Bij bedrijven met een eigen opleidingsaanbod en sectorale opleidingsverstrekkers is het toekomstbeeld inzake het aanbod van blended opleidingen minder eenduidig.

Figuur 14 Toekomstverwachting m.b.t uitbreiding blended opleidingsaanbod volgens type opleidingsverstrekker (n=81)

²² Hervatten klassikale opleidingen: $\chi^2 = 3.0791$; df = 6; p = 0.799 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.836 (Fisher's exact).
 Uitbreiden online opleidingen: $\chi^2 = 8.1696$; df = 6; p = 0.226 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.235 (Fisher's exact).
 Uitbreiden blended opleidingen: $\chi^2 = 6.4742$; df = 6; p = 0.372 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.322 (Fisher's exact).
²³ Hervatten klassikale opleidingen: $\chi^2 = 9.5465$; df = 9; p = 0.388 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.336 (Fisher's exact).
 Uitbreiden online opleidingen: $\chi^2 = 5.6606$; df = 9; p = 0.773 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.780 (Fisher's exact).
 Uitbreiden blended opleidingen: $\chi^2 = 18.5009$; df = 9; p = 0.030 (Pearson chi-kwadraat); p= 0.032 (Fisher's exact).

3.3 DE IMPLEMENTATIE EN INVULLING VAN E-LEREN

3.3.1 Beschikbaarheid en gebruik van een Learning Management Systeem

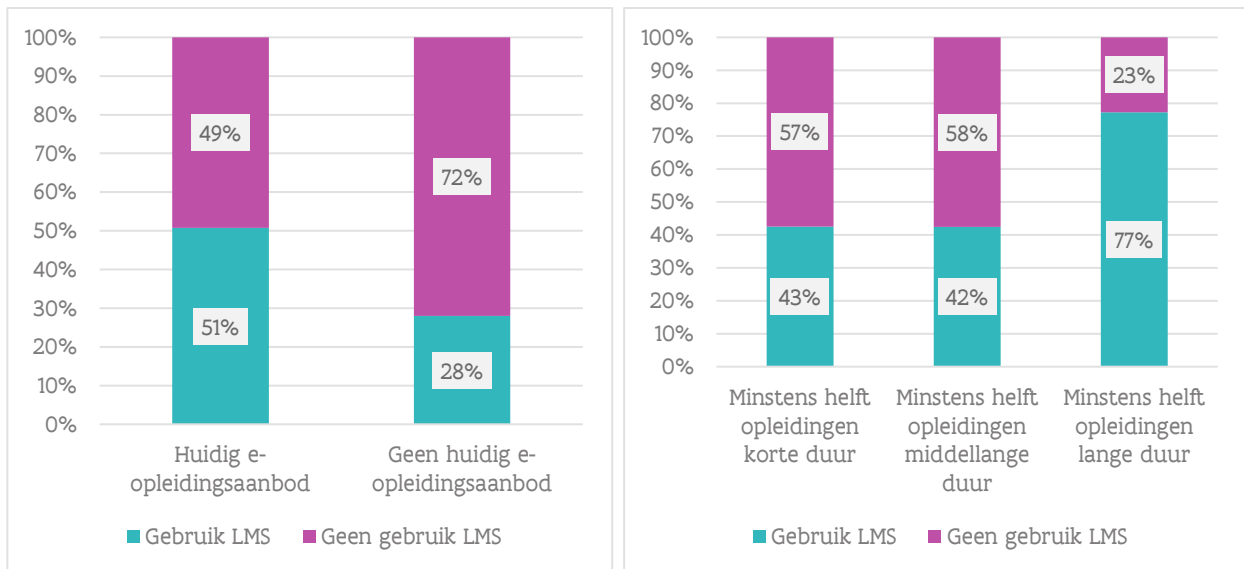
Een **Learning Management System (LMS)** is een softwaretoepassing voor de administratie, documentatie, tracking, rapportering, automatisering en/of levering van opleidingsprogramma's en cursussen. Hoewel het aandeel opleidingsverstrekkers dat gebruik maakt van een LMS eind 2021 aanzienlijk hoger ligt dan in de eerste bevragingronde in juni 2020 (45.7% versus 25.6%), blijkt het nog steeds om een minderheid van de opleidingsverstrekkers te gaan (zie Tabel 8).

Tabel 8 Huidig en toekomstig gebruik Learning Management Systeem (n₂₀₂₁ = 92; n₂₀₂₀ = 78)

	2021		2020	
	Freq. (n)	Perc. (%)	Freq. (n)	Perc. (%)
LMS reeds in gebruik	42	45.7%	20	25.6 %
LMS (nog) niet in gebruik	50	54.3%	58	74.4 %
LMS wordt niet overwogen			30	38.5 %
LMS wordt overwogen			28	35.9 %

Slechts de helft van alle opleidingsverstrekkers die momenteel e-opleidingen (51%) aanbiedt, maakt reeds gebruik van een LMS (zie Figuur 15).²⁴ Dit is vrij laag aangezien experts in een eerder rapport wezen op het nut van een adequaat LMS voor de controle van online activiteiten zoals de attestering van de aanwezigheid en deelname aan eindbeoordeling.²⁵ Verder blijkt dat het merendeel van de opleidingsverstrekkers, van wie het opleidingsaanbod voor minstens de helft uit langdurige opleidingen bestaat, reeds een LMS in gebruik heeft (zie Figuur 15).

Figuur 15 Huidig gebruik Learning Management System volgens huidig e-opleidingsaanbod (n=90) en duurtijd opleidingen²⁶

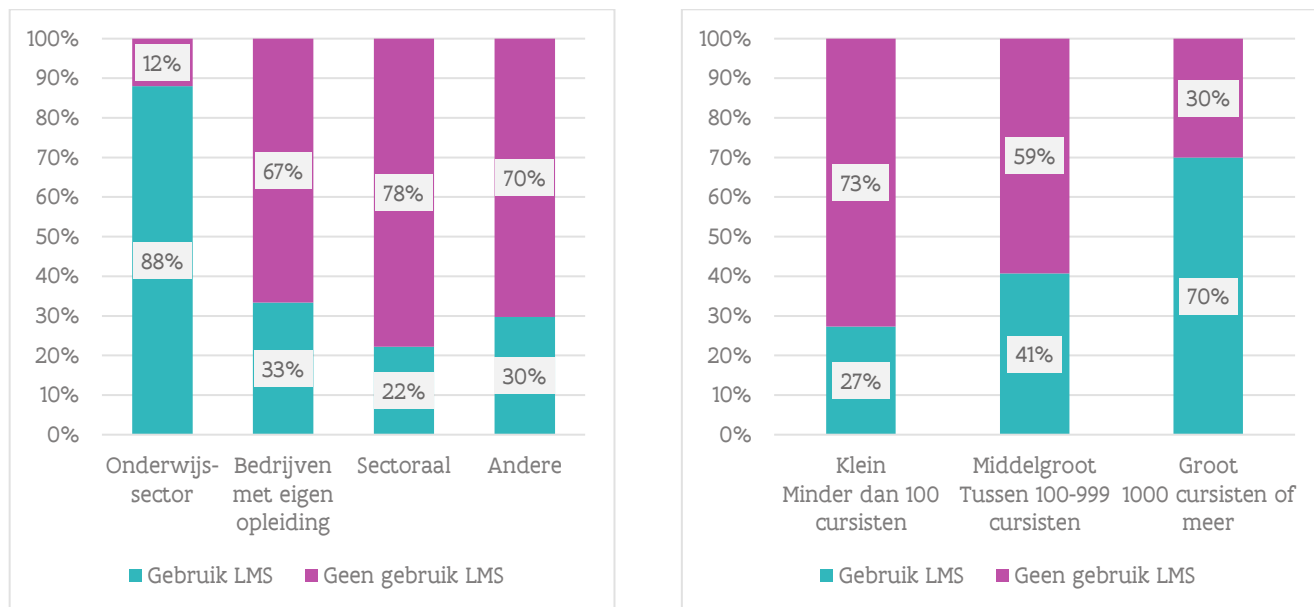
²⁴ $\chi^2 = 3.7911$; $df = 1$; $p = 0.052$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.061$ (Fisher's exact).

²⁵ Desmedt et al., (2019: p. 41)

²⁶ De categorieën op basis van de duurtijd van de opleidingen zijn niet exclusief. Langdurige, middellange en kortdurende opleidingen maken minstens de helft (i.e. de helft of meerderheid) van de opleidingen uit voor respectievelijk 47, 33 en 22 opleidingsverstrekkers.

Het huidige gebruik van een dergelijk learning management systeem verschilt significant naargelang de grootte²⁷ en het type²⁸ van de opleidingsverstrekker (zie Figuur 16). Het gebruik van een LMS lijkt het meest verspreid onder de opleidingsverstrekkers uit de onderwijssector (88%). Bij andere types opleidingsverstrekkers blijft slechts een minderheid gebruik maken van een LMS. Onder de opleidingsverstrekkers met minstens 1000 cursisten geeft 70% aan gebruik te maken van een LMS, terwijl dit voor slechts 27% van de kleine opleidingsverstrekkers het geval is.

Figuur 16 Huidig gebruik Learning Management System volgens type (n=92) en grootte (n=79) van de opleidingsverstrekker

3.3.2 Hulp bij de omschakeling naar/ontwikkeling van bijkomend aanbod aan e-leren

De ESF-oproep 524 richt zich op het ondersteunen van opleidingsverstrekkers met een bestaande of toekomstige opleiding in de databank voor Vlaamse opleidingsincentives op het vlak van e-leren. Projecten binnen deze oproepen werken verplicht aan het aanpassen en/of ontwikkelen van blended opleidingen. Uit de bevraging blijkt dat slechts een minderheid (17%) van de opleidingsverstrekkers een projectvoorstel voor deze oproep heeft ingediend (zie Tabel 9). Op basis van deze bevraging was het niet mogelijk significante verschillen te ontwaren in het gebruik en de bekendheid met de ESF-oproep tussen de verschillende types²⁹ en groottes³⁰ van de opleidingsverstrekkers.

Tabel 9 Ondersteuning aangevraagd via ESF Oproep 524 voor digitalisering van opleidingen (n=86)

	Freq. (n)	Perc. (%)
Ja, projectvoorstel werd ingediend	15	17.4%
Neen, deze projectoproep is ons niet gekend	35	40.7%
Neen, we hebben geen projectvoorstel ingediend	36	41.9%
Totaal (n)	86	

²⁷ $\chi^2 = 10.1721$; $df = 2$; $p = 0.006$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.006$ (Fisher's exact).

²⁸ $\chi^2 = 25.1265$; $df = 3$; $p < 0.001$ (Pearson Chi-kwadraat); $p < 0.001$ (Fisher's exact).

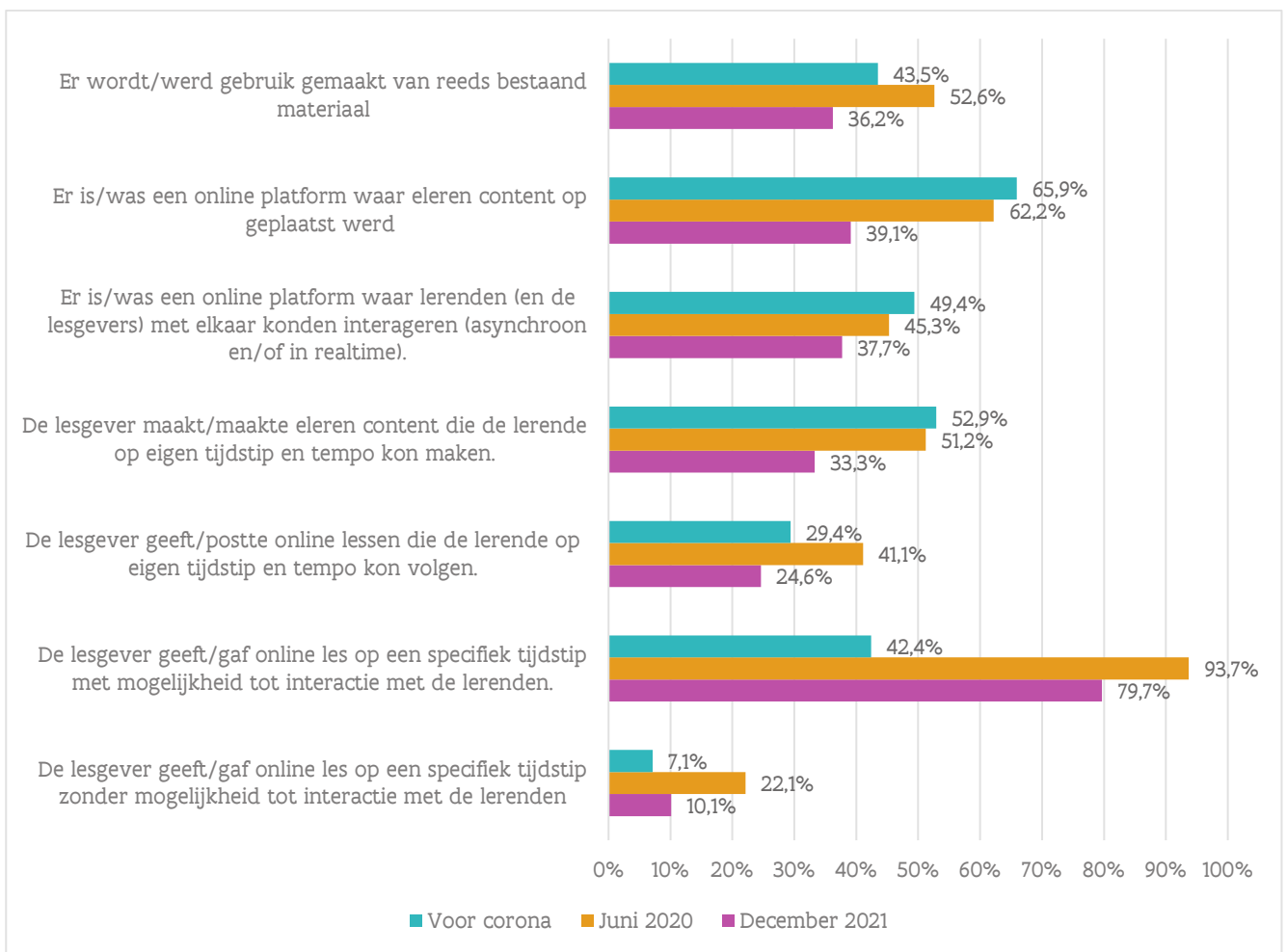
²⁹ $\chi^2 = 6.1123$; $df = 6$; $p = 0.411$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.419$ (Fisher's exact).

³⁰ $\chi^2 = 6.4686$; $df = 4$; $p = 0.167$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.197$ (Fisher's exact).

3.3.3 Evolutie in de invulling van het e-leren aanbod

In Figuur 17 geven we de evolutie weer van de manier waarop opleidingsverstrekkers vóór en tijdens de coronacrisis concreet invulling gaven aan hun e-opleidingsaanbod. Tijdens de eerste golf van de coronacrisis (juni 2020) zagen we met de omschakeling naar e-leren een sterke toename in het online lesgeven door de lesgever op een specifiek tijdstip met mogelijkheid tot interactie met de lerenden. Bovendien zien we dat de sterke toename in het gebruik van synchroon lesgeven met mogelijkheid tot interactie in grote mate behouden blijft en dus een potentiële “blijver” is. Verder werd tijdens de eerste golf in de coronacrisis ook vaak gekozen voor asynchrone online lessen zonder interactie waarbij de lerenden op eigen tijdstip en tempo de lessen konden volgen. Asynchroon e-leren zonder mogelijkheid tot interactie tussen lerenden en lesgever of lerenden onderling lijkt op zijn retour. Deze vorm van lesgeven zal vermoedelijk vooral opportuun geweest zijn als noodoplossing. We zien ook dat het louter beschikbaar stellen van e-leren content (vb. via een online platform) minder frequent wordt gebruikt dan voor de coronacrisis en in de beginperiode van de corona-epidemie. Opleidingsverstrekkers geven ook aan dat men nu minder vaak gebruik maakt van reeds bestaand lesmateriaal. Lesmateriaal wordt vaker omgevormd en aangepast aan de nieuwe vorm van online lesgeven. Opvallend is ook dat opleidingsverstrekkers momenteel minder vaak gebruik maken van online platformen waar lerenden en lesgevers met elkaar kunnen (a)synchroon interageren, in vergelijking met het begin van de coronacrisis. Vermoedelijk heeft dit te maken met de toename van het aanbod blended opleidingen waarbij de interactie-momenten vaak fysiek gebeuren.

Figuur 17 Invulling e-leren vóór en tijdens corona (n_{pre-corona} = 85; n₂₀₂₀ = 95; n₂₀₂₁ = 69)

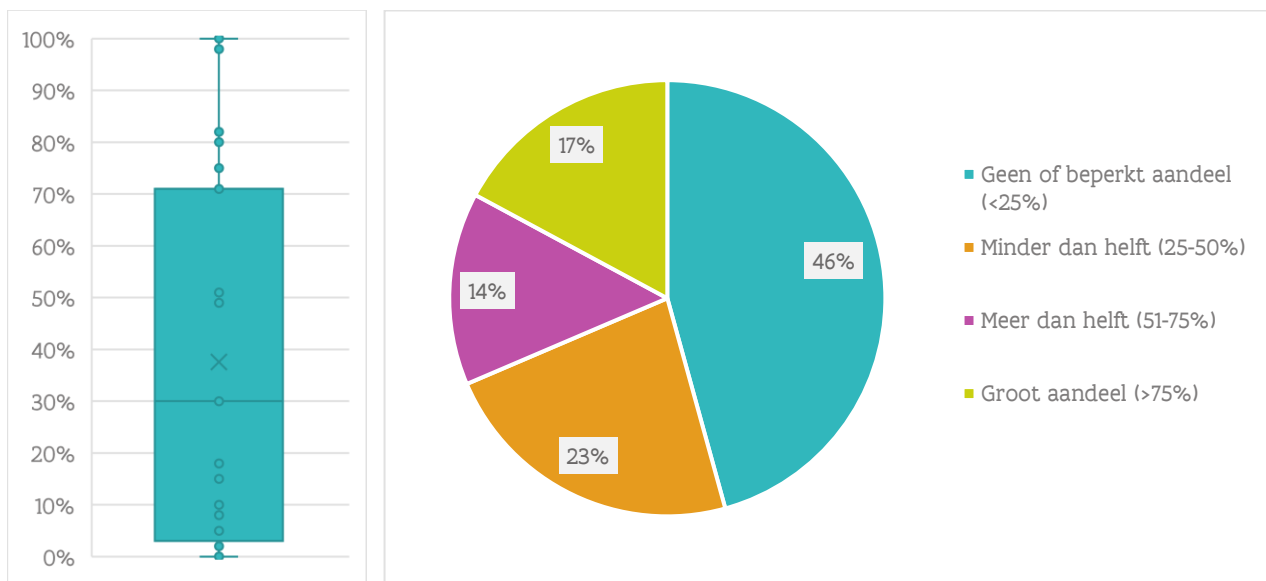

Noot: Meerdere antwoorden waren mogelijk.

3.3.4 Betrekken van moeilijk te bereiken groepen

Uit de bevraging blijkt dat slechts een beperkt aandeel van de e-opleidingen in het schooljaar 2021-2022 gericht zijn op kort- en middengeschoolden (zie Figuur 18). Bijna één op drie opleidingsverstrekkers met e-opleidingen in zijn aanbod geeft aan dat minder dan 10% van deze opleidingen gericht zijn op kort- en middengeschoolden. Iets ruimer genomen, ongeveer 46% van de opleidingsverstrekkers heeft in zijn opleidingsaanbod minder dan 25% opleidingen gericht op deze moeilijker te bereiken groepen. Aan het andere uiteinde van het spectrum bevindt zich een beperkte groep opleidingsverstrekkers die voornamelijk e-opleidingen in hun portfolio hebben die gericht zijn op kort- en middengeschoolden. Iets minder dan twee op tien opleidingsverstrekkers richt meer dan 75% van het aanbod e-opleidingen op kort- en middengeschoolden.

Figuur 18 Aandeel van e-opleidingen gericht op kort-en middengeschoolden (n=35)

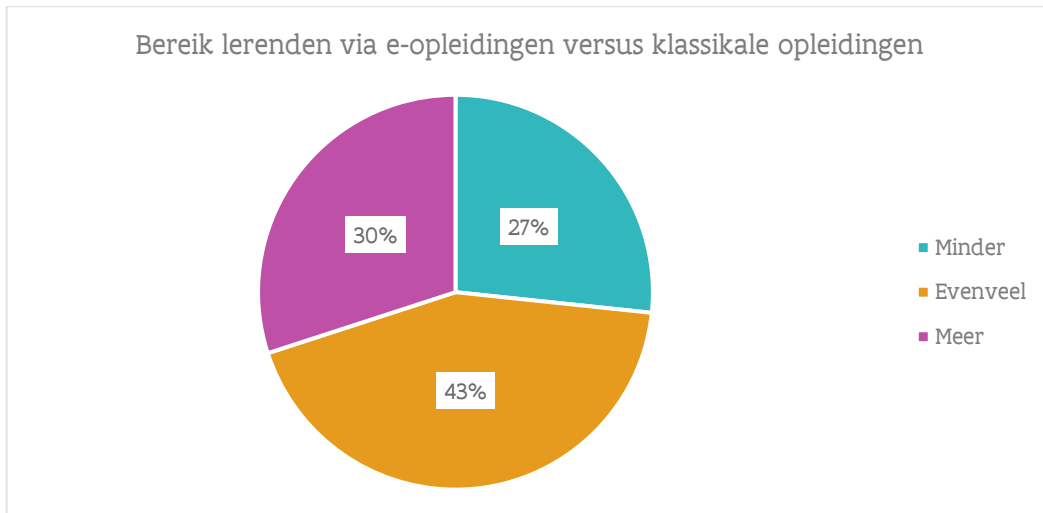

3.3.5 Bereik via e-leren

Uit de vorige bevraging inzake e-leren bleek dat opleidingsverstrekkers verwachten dat een omschakeling naar e-leren een effect kan hebben op de grootte en type van de doelgroep. De antwoorden van de meest recente enquête geven aan dat er zowel positieve als negatieve effecten kunnen zijn op het bereik van de doelgroep (Figuur 19). Drie op tien opleidingsverstrekkers geeft aan dat men door e-leren meer lerenden bereikt dan bij fysieke klassikale opleidingen. Daarnaast is 27% van de opleidingsverstekkers van oordeel dat zij door e-leren dan weer minder lerenden kunnen bereiken dan het geval is bij fysieke opleidingen. Iets meer dan vier op tien opleidingsverstrekkers ondervindt geen effect van de opleidingsvorm op het bereik van de lerenden.

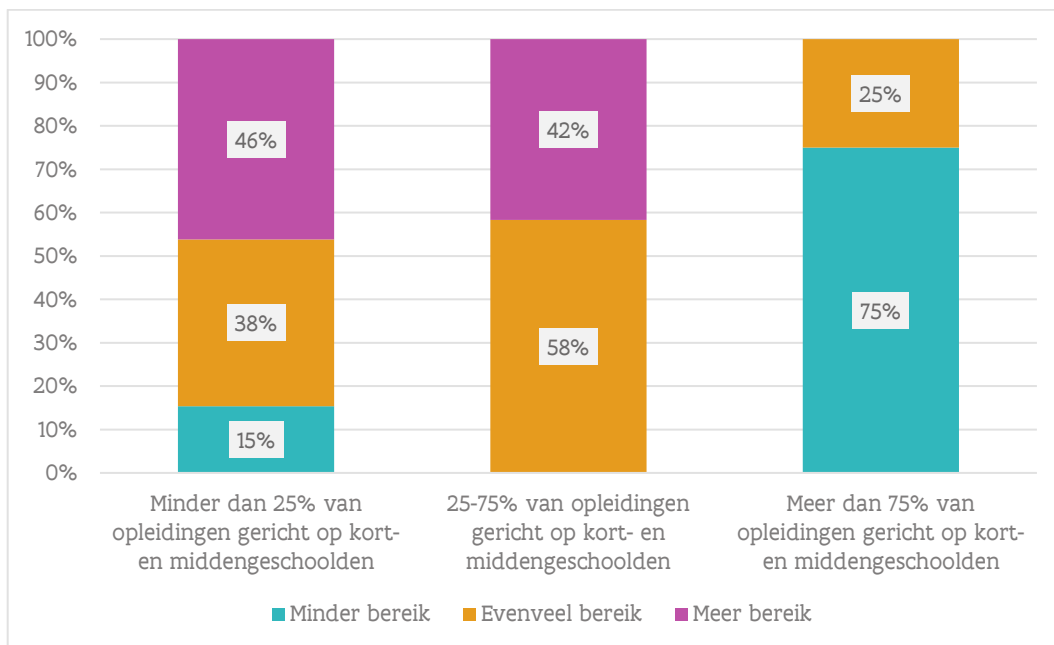

Figuur 19 Geschat effect van de opleidingsvorm (e-leren versus klassikaal) op het bereik van lerenden (n= 60)

Het verwachte effect van de opleidingsvorm op het bereik van lerenden is niet terug te leiden naar het type en de grootte van de opleidingsverstrekker.³¹ Afhankelijk van de doelgroep van de opleidingsverstrekker zien we daarentegen wel significante verschillen (zie Figuur 20). Zo verwacht de meerderheid van de opleidingsverstrekkers die een groot aandeel van hun opleidingen (> 75%) richten op kort- en middengespoolden een negatief effect te zien op het bereik van lerenden bij e-opleidingen ten opzichte van klassikale opleidingen.³²

Figuur 20 Geschat effect van de opleidingsvorm (e-leren versus klassikaal) op het bereik van lerenden volgens doelgroep (n= 29)

Opleidingsverstrekkers die door e-leren meer lerenden kunnen bereiken, schrijven dit toe aan de geografische en temporele flexibiliteit die deze opleidingsvorm met zich meebrengt waardoor leren beter

³¹ Type opleidingsverstrekker – effect bereik lerenden: $\chi^2 = 6.5527$; df= 6; p = 0.364 (Pearson Chi-kwadraat; p= 0.342 Fisher's exact);
 Grootte opleidingsverstrekker – effect bereik lerenden: $\chi^2 = 7.2514$; df= 4; p = 0.123 (Pearson Chi-kwadraat; p= 0.154 Fisher's exact);
³² Kort- en middengespoolden doelgroep – effect bereik lerenden: $\chi^2 = 12.5843$; df= 4; p = 0.013 (Pearson Chi-kwadraat; p= 0.030 Fisher's exact);

is in te passen in de gezins- en of werksituatie. Verder wordt er ook op gewezen dat men vooral voor theoretische opleidingen en korte opleidingen meer lerenden kan bereiken. Ten slotte lijkt het ook belangrijk om mee te nemen of het aanbod e-leren al dan niet naast het klassieke aanbod wordt aangeboden. Sommige opleidingsverstrekkers geven aan dat ze met het aanvullende aanbod e-leren duidelijk een andere doelgroep kunnen aanspreken die zich anders niet zou inschrijven, maar dat het niet opportuun zou zijn om het klassikale aanbod te vervangen door e-leren. Beide opleidingsvormen lijken andere groepen lerenden aan te spreken.

Dit zien we ook terugkomen bij opleidingsverstrekkers die aangeven dat zij door e-leren minder lerenden bereiken. Opleidingsverstrekkers geven aan dat het bereik in het bijzonder lager kan uitvallen voor opleidingen met praktijkcomponenten die interactie op handelingsniveau vereisen. Niet enkel het praktijkgedeelte lijkt een drempel te vormen, maar ook het gebrek aan interactie met de lesgever en andere lerenden bij e-opleidingen lijkt een negatief effect te hebben op het bereik. Verder werd er ook op gewezen dat fysieke aanwezigheid voor bepaalde thematieken, zoals bijvoorbeeld palliatieve zorg, wel een grote meerwaarde biedt. Door fysiek les te geven, delen cursisten gemakkelijker hun eigen ervaringen. Bij fysieke aanwezigheid is het gemakkelijker om een veilige omgeving te creëren waardoor men gemakkelijker kan ingaan op sociale en emotionele aspecten. Tenslotte blijft de digitale kloof een belangrijke rol spelen bij het bereik van lerenden bij e-opleidingen, zowel op het vlak van digitale vaardigheden als het gebrek aan de nodige hardware of software en /of het ontbreken van de nodige faciliteiten om rustig online te leren.

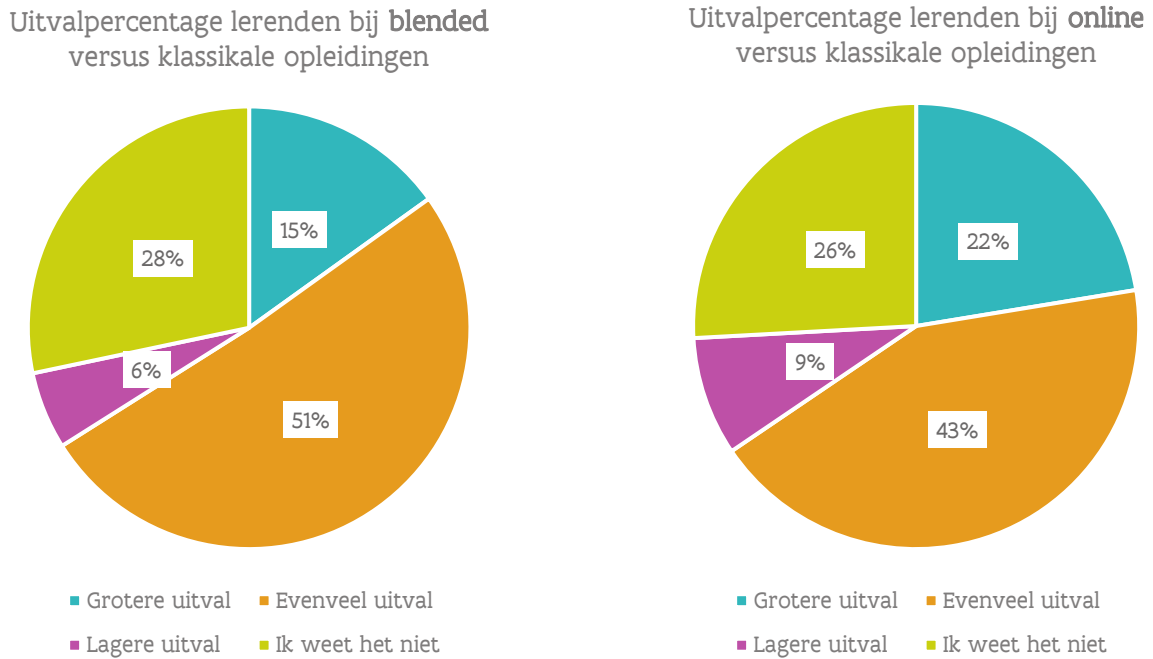
Aan de opleidingsverstrekkers die in het huidige schooljaar e-leren aanbieden, werd eveneens gevraagd of het uitvalpercentage van lerenden bij blended opleidingen en online opleidingen verschillend is van (fysieke) klassikale opleidingen (zie Figuur 21). Ongeveer twee op drie opleidingsverstrekkers schatten in dat **het uitvalpercentage** voor e-opleidingen (online: 65.5%; blended: 66.0%) minstens even hoog is als voor (fysieke) klassikale opleidingen. Iets meer dan twee op tien opleidingsverstrekkers is van oordeel dat het uitvalpercentage groter is bij online opleidingen in vergelijking met (fysieke) klassikale opleidingen. Ongeveer 15% van de opleidingsverstrekkers schat in dat ook de uitval bij blended opleidingen hoger is dan bij (fysieke) klassikale opleidingen. Slechts een kleine minderheid van de opleidingsverstrekkers schat in dat de e-opleidingsvorm een positief effect kan hebben op het uitvalpercentage. Opmerkelijk is daarbij ook dat ongeveer een kwart van de opleidingsverstrekkers aangeeft geen of onvoldoende zicht te hebben op het effect van de opleidingsvorm op de kans op uitval van lerenden. We konden bovendien geen significante verschillen ontwaren in de verwachtingen inzake uitval naar type³³, grootte³⁴ en pre-corona ervaring met e-leren³⁵ van de opleidingsverstrekkers.

³³ Uitval online leren: $\chi^2 = 4.8782$; df= 9; p = 0.845 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.896 (Fisher's exact).
Uitval blended leren: $\chi^2 = 4.7385$; df= 9; p = 0.856 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.840 (Fisher's exact).

³⁴ Uitval online leren: $\chi^2 = 3.8981$; df= 6; p = 0.690 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.722 (Fisher's exact).
Uitval blended leren: $\chi^2 = 4.7441$; df= 6; p = 0.577 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.490 (Fisher's exact).

³⁵ Uitval online leren: $\chi^2 = 5.3919$; df= 3; p = 0.145 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.160 (Fisher's exact).
Uitval blended leren: $\chi^2 = 6.327$; df= 3; p = 0.097 (Pearson Chi-kwadraat); p= 0.107 (Fisher's exact).

Figuur 21 Effect opleidingsvorm op uitvalspercentage van lerenden (n_{blended} = 53; n_{online} = 58)

Opleidingsverstrekkers konden aan de hand van een open vraag toelichten welke maatregelen zij hebben genomen om het uitvalrisico bij lerenden in e-opleidingen te verkleinen. De inspanningen van opleidingsverstrekkers situeren zich op een aantal verschillende domeinen: (1) persoonlijke begeleiding; (2) eerstelijns hulp voor moeilijkheden met online tools; (3) verhogen van interactie met lerenden; (4) inkorten van de duurtijd van synchrone e-leren opleidingen. Eerst en vooral wordt ingezet op extra coaching en persoonlijke (traject)begeleiding die vaak ook fysiek gebeurt. Naast persoonlijke begeleiding wordt ook ingezet op bijkomende ondersteuning om moeilijkheden met het leerplatform of online tools op te vangen. Deze meer eerstelijns hulp kan bijvoorbeeld bestaan uit het delen van handleidingen of een telefonische helpdesk. Sommige opleidingsverstrekkers gingen hier verder in en gaven aan extra begeleiding en opleiding te voorzien om het gebrek aan digitale vaardigheden van lerenden te verhogen. Naast persoonlijke begeleiding en (technische) eerstelijns hulp zijn veel inspanningen van opleidingsverstrekkers erop gericht om tussentijdse interactie met de lerenden te verhogen om zo de betrokkenheid van de lerenden in het leerproces te verhogen en de opleiding volledig te doorlopen. Sommige opleidingsverstrekkers contacteren lerenden via (persoonlijke) e-mailuitwisselingen, anderen organiseren bijkomende fysieke contactmomenten en sommige opleidingsverstrekkers hebben telefonisch contact met de lerenden. Eén opleidingsverstrekker gaf ook aan een buddiesysteem te hebben uitgewerkt in hun leersysteem om de interactie tussen lerenden onderling te stimuleren en elkaar te helpen motiveren om de opleiding succesvol af te ronden. Verder doen opleidingsverstrekkers ook gerichte inspanningen om de lessen zelf interactiever te maken en interactief leren te stimuleren door meer in te zetten op visueel materiaal in de vorm van foto's en video's. Eén opleidingsverstrekker lichtte toe dat er werd gewerkt met een uitgebreid evaluatiesysteem waardoor cursussen gericht kunnen worden aangepast. Bij synchroon e-leren wordt ook bewust het aantal online lessen opgesplitst, zodat lerenden minder uren aan één stuk voor een beeldscherm zitten. Tenslotte wees één opleidingsverstrekker erop dat zij de uitval bij e-leren probeerden in te perken door hun annulatievoorwaarden strikter toe te passen.

3.4 DREMPELS EN OPPORTUNITEITEN M.B.T. E-LEREN

Er werd aan de opleidingsverstrekkers gevraagd in welke mate zij op dit moment hinder ondervinden om succesvol e-leren aan te bieden. De moeilijkheden die opleidingsverstrekkers ondervinden bij het aanbieden van e-leren kunnen we onderverdelen in drempels op drie niveaus: (1) het niveau van de opleidingsverstrekker, (2) het niveau van de lesgever, en (3) het niveau van de lerende. Aan de opleidingsverstrekkers werd gevraagd om aan te geven of het om groot probleem gaat, een klein probleem of dat dit niet als probleem wordt ervaren. Tabel 10 geeft een overzicht van de resultaten. Hieronder zullen we dieper ingaan op de resultaten en de significante verschillen naargelang de grootte, doelgroep en ervaring met e-leren van de opleidingsverstrekker. Een opmerkelijke vaststelling in dit verband is dat we geen significante verschillen ontwaren in de ervaring van drempels naargelang het type opleidingsverstrekker.³⁶ Ook tussen opleidingsverstrekkers met en zonder e-opleidingen in hun huidig aanbod vinden we slechts voor één van de drempels een significant verschil wat er mogelijks op wijst dat opleidingsverstrekkers zich goed bewust zijn van de mogelijke drempels ongeacht hun ervaring met deze opleidingsvorm. De analyse op basis van de gesloten vragen wordt ook aangevuld op basis van de kwalitatieve input van de opleidingsverstrekkers met betrekking tot de ervaren problemen en door hen geleverde inspanningen om deze weg te werken.

³⁶ Dit geldt voor alle 16 bevroagde drempels met significantieniveau 0.05. Teststatistieken zijn beschikbaar op vraag.

Tabel 10 Moeilijkheden ervaren door opleidingsverstrekkers, lesgevers en lerenden

	Geen probleem		Klein probleem		Groot probleem		Totaal
	N	%	N	%	N	%	N
Opleidingsverstrekker							
Hoge implementatiekosten van/ gebrek aan hardware en software							
Hoge implementatiekosten door de aankoop van hardware of software licenties.	26	30.59%	36	42.35%	23	27.06%	85
Gebrek aan juiste hardware en software binnen opleidingsinstelling om e-leren te implementeren.	40	48.78%	27	32.93%	15	18.29%	82
Daling in inkomsten door kleiner bereik lerenden en inkorting duurtijd e-opleidingen							
Minder inkomsten door afhaken van lerenden bij omschakeling van klassikale opleiding naar e-leren.	33	39.76%	29	34.94%	21	25.30%	83
Minder inkomsten voor e-opleidingen door noodzaak om duurtijd van e-leren cursussen in te korten.	58	74.36%	13	16.67%	7	8.97%	78
Gebrek aan IT-ondersteuning, personeel en hoge kosten externe ondersteuning							
Gebrek aan extra personeel met nodige vaardigheden tijdens e-leren sessies (vb. moderator die chatbox beheert).	29	35.37%	32	39.02%	21	25.61%	82
Onvoldoende IT-ondersteuning voor opleidingsinstelling en/ of lesgevers.	31	36.05%	35	40.70%	20	23.26%	86
Hoge kosten verbonden aan inschakelen externe partners.	40	50.63%	26	32.91%	13	16.46%	79
Compatibiliteit met GDPR-wetgeving							
Moeilijkheden om e-leren te organiseren in lijn met de GDPR-wetgeving.	45	54.88%	32	39.02%	5	6.10%	82
Lesgever							
Gebrek aan kennis omtrent e-leren, digitale tools en online platformen bij lesgevers.	21	25.00%	40	47.62%	23	27.38%	84
Gebrek aan didactische kennis omtrent e-leren bij lesgevers.	25	29.76%	40	47.62%	19	22.62%	84
Gebrek aan digitale vaardigheden bij lesgevers.	22	26.83%	42	51.22%	18	21.95%	82
Moeilijkheden bij het herwerken van het cursusmateriaal.	31	36.47%	40	47.06%	14	16.47%	85
Lerenden							
Gebrek aan juiste infrastructuur (bv. laptop, goede internetverbinding, voldoende data) bij lerenden.	18	20.93%	44	51.16%	24	27.91%	86
Gebrek aan digitale vaardigheden van de lerenden.	18	20.93%	44	51.16%	24	27.91%	86
Gebrek aan rustige werkruimte thuis bij lerenden om succesvol te kunnen deelnemen aan e-opleiding.	23	27.06%	46	54.12%	16	18.82%	85
Lerenden mogen op laptop, tablet van werkgever bepaalde applicaties, zoals Zoom of Skype, niet installeren of gebruiken.	39	48.15%	33	40.74%	9	11.11%	81

3.4.1 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de organisatie

Hoge implementatiekosten en gebrek aan hardware en software

Voor 27% van de opleidingsverstrekkers vormen de hoge implementatiekosten voor de aankoop van hardware en software een groot probleem bij het aanbieden van e-leren. Iets meer dan vier op tien opleidingsverstrekkers ervaart dit eerder als een klein probleem. Zo werd door één van de opleidingsverstrekkers aangegeven dat basisopleidingen via tools zoals Zoom en Teams geen probleem vormen, maar van zodra men wil overstappen op blended leren of een uitwisselingsplatform voor lerenden gebruiken, stoot men op budgettaire beperkingen. Verder werd ook gewezen op de hoge kosten die gepaard gaan met de integratie van leerplatformen en leerlingenvolgsystemen. *“Naast een leerplatform is er ook een veel grotere nood aan een cursistenvolgsysteem, in de zin van welke competenties zijn reeds behaald en waar werken we nog verder aan. Dit zit vaak niet in de e-platformen en een integratie van beide systemen dringt zich op. Maar dat kost veel geld.”* De hoge implementatiekosten reiken verder dan de aankoop van hardware of software, maar vertalen zich ook in intensieve opleidingstrajecten voor lesgevers, zowel op didactisch vlak als op technologisch vlak. Voor slechts drie op tien opleidingsverstrekkers vormt dit helemaal geen belemmering. Iets minder dan twee op tien opleidingsverstrekkers geeft te kennen dat zij niet beschikken over de juiste hardware en software en daardoor sterk belemmerd worden om succesvol e-leren aan te bieden. Ongeveer drie op tien opleidingsverstrekkers ervaart het gebrek aan juiste hardware en software als eerder een klein probleem.

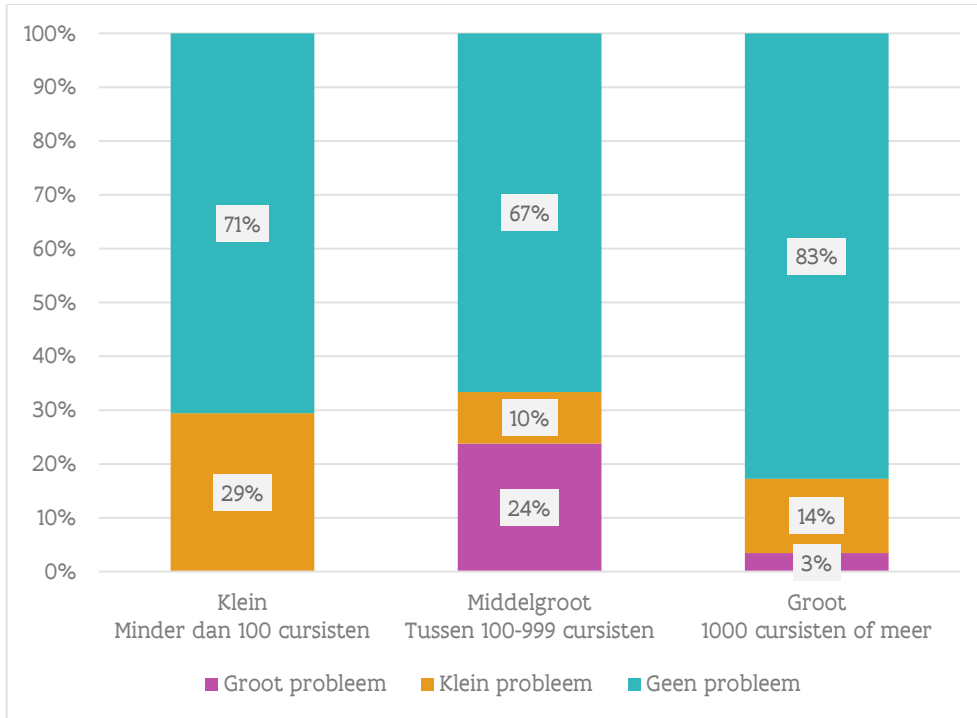
Daling in inkomsten door kleiner bereik van lerenden en inkorting duurtijd e-opleidingen

Een kwart van de opleidingsverstrekkers ervaart het als een groot probleem dat zij minder inkomsten ontvangen voor hun e-opleidingen doordat meer lerenden afhaken bij de omschakeling van (fysiek) klassikale opleidingen naar e-leren. Ongeveer 35% van de verstrekkers ervaart dit als een eerder klein probleem. Dit hangt uiteraard sterk samen met het type opleidingen dat men aanbiedt en de beoogde doelgroep. Zo werd door een opleidingsverstrekker aangegeven dat zij er bijvoorbeeld niet in slagen om arbeidersprofielen te bereiken met e-leren. Sommige opleidingsverstrekkers wijzen erop dat hun cursisten fysieke klassikale opleidingen verkiezen. *“Onze cursisten houden van face-to-face, kwalitatief, menselijk contactonderwijs.”*

Naast het bereik blijkt dat ook de inkorting van de duurtijd voor e-opleidingen kan gepaard gaan met een daling van inkomsten. Omdat het vaak voor e-lerenden moeilijk is om voor een lange tijd geconcentreerd te blijven, zien opleidingsinstellingen zich soms genoodzaakt om de duurtijd van de opleidingen in te korten. Dit wordt vaak gereflecteerd in lagere inschrijvingsgelden. 9% van de opleidingsverstrekkers ervaart de dalende inkomsten door inkorting van de duurtijd van e-leren als een groot probleem. De overgrote meerderheid van de opleidingsverstrekkers (74%) ervaart dit echter niet als een belemmering voor het succesvol aanbieden van e-leren. Zo verduidelijkt een van de taalopleidingsverstrekkers dat bij hen het aantal contacturen bij synchroon online leren hetzelfde blijft als in fysieke lessen op de campus. *“De taaldocent geeft gedurende hetzelfde aantal contacturen les in de online klas als in de fysieke lessen op campus.”* De vergelijkende analyse toont bovendien aan dat de lagere inkomsten omwille van de (verkorte) duurtijd van e-leren cursussen door grote opleidingsverstrekkers minder als uitdaging wordt ervaren (zie Figuur 22).³⁷

³⁷ $\chi^2 = 10.629$; $df = 4$; $p = 0.031$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.054$ (Fisher's exact).

Figuur 22 Inschatting drempel inzake de verminderde inkomsten door (verkorte) duur e-leren cursussen volgens grootte opleidingsverstrekker (n= 67)

Gebrek aan IT-ondersteuning, ondersteunend personeel en hoge kosten van externe ondersteuning

Iets meer dan een kwart van de opleidingsverstrekkers geeft te kennen dat zij sterk worden belemmerd in het succesvol aanbieden van e-leren door een gebrek aan extra personeel die over de nodige vaardigheden beschikt tijdens e-leren sessies. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om ondersteuning van een moderator die de chatbox beheert of iemand die technische moeilijkheden met het leerplatform kan opvangen. Vier op tien opleidingsverstrekkers ervaart het gebrek aan ondersteunend personeel tijdens de e-sessies als een klein probleem. Ook het gebrek aan voldoende IT-ondersteuning blijft een acuut probleem voor opleidingsverstrekkers. Ongeveer 23% van de opleidingsverstrekkers zegt dat ze sterk wordt belemmerd in het succesvol aanbieden van e-leren door een gebrek aan IT-ondersteuning. Iets meer dan vier op tien opleidingsverstrekkers ervaart dit als een kleine belemmering. Het is voor opleidingsverstrekkers ook niet altijd evident om ondersteuning te zoeken bij externe partners. Zo geeft de helft van de opleidingsverstrekkers aan dat zij in meer of mindere mate worden belemmerd in het succesvol aanbieden van e-leren door de hoge kosten verbonden aan het inschakelen van externe partners, zoals bijvoorbeeld een IT-dienstverlener. Ongeveer 16% van de opleidingsverstrekkers ervaart dit als een grote belemmering voor het succesvol aanbieden van e-leren.

Aan de opleidingsverstrekkers werd vervolgens gevraagd of zij reeds bepaalde inspanningen hebben ondernomen om deze moeilijkheden weg te werken. Opleidingsverstrekkers hebben geprobeerd om het gebrek aan ondersteunend personeel tijdens e-leren sessies op verschillende manieren op te vangen. Sommige opleidingsverstrekkers hebben ingezet op bijkomende opleiding van lesgevers in digitale tools en digitale didactiek. Andere opleidingsverstrekkers kozen er dan weer voor om (een team van) andere medewerkers op te leiden die dan ten allen tijde ondersteuning kunnen bieden bij technische problemen van lesgevers en lerenden. Afhankelijk van de aanwezige kennis werd interne of externe vorming aangeboden. Naast het bijscholen van eigen personeel hebben sommige opleidingsverstrekkers gekozen

voor de aanwerving van een nieuwe medewerker e-leren, eventueel als freelancer of als vrijwillig medewerker. Eén opleidingsverstrekker verduidelijkte dat bij de start en het einde van de les een coördinator aanwezig is, tijdens de les kunnen de lerenden gebruik maken van de chat voor technische ondersteuning. Een derde piste is dat het eigen personeel op een andere manier wordt ingezet door nieuwe samenwerking te stimuleren tussen lesgevers en de interne communicatiedienst, door het beter uitwisselen van ervaring en geleerde lessen in opleidingsteams en door het betrekken van medewerkers uit andere diensten die mee lesgevers kunnen ondersteunen. Sommige lesgevers hebben het probleem van extra ondersteuning proberen op te vangen door lesgevers te ontlasten waardoor meer tijd kan uitgaan naar het uitwerken van e-leren. De ontlasting van lesgevers gebeurt op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het samennemen van kleine klasgroepen, het inkrimpen van het aanbod e-leren of de automatisering van administratieve processen.

Verder hebben opleidingsverstrekkers ook verschillende inspanningen ondernomen om het gebrek aan IT-ondersteuning op te vangen. Sommige opleidingsverstrekkers gaven aan dat zij extra IT-personeel hebben aangeworven, zoals bijvoorbeeld een LMS-coördinator. Andere opleidingsverstrekkers hebben er dan weer voor gekozen om beroep te doen op externe ondersteuning bij de bestaande IT-dienstverlener of extra ondersteuning in het gebruik van LMS bij externe consultants. Sommige opleidingsinstellingen gaven aan dat ze zijn ingestapt in het ESF-project e-leren of deelnemen aan een lerend netwerk om begeleid te worden in het omvormen van bestaande cursussen naar een aangepast online format. Verder werd ook aangegeven dat men heeft ingezet op bijscholing van het eigen personeel, meer inzet van het eigen IT-personeel en het stimuleren van een betere uitwisseling van ervaring bijvoorbeeld door het opzetten van interne werkgroepen. Daarnaast zijn er ook opleidingsverstrekkers die geïnvesteerd hebben in bijkomende infrastructuur om e-leren beter te kunnen ondersteunen, zoals bijvoorbeeld de overschakeling naar een snellere wifi-verbinding en het voorzien van een laptop voor alle lesgevers. Sommige opleidingsverstrekkers gingen een stap verder en kozen ervoor om te investeren in een lokaal met specifieke voorzieningen voor online of blended leren. Eén van de opleidingsverstrekkers verduidelijkte dat voor hen de grootste uitdaging bij blended leren is om lerenden online dezelfde goede ervaring te kunnen bieden als lerenden in de klas zelf. Soms valt bijvoorbeeld de internetverbinding uit en staat de lesgever er alleen voor om dit op te lossen. Met de installatie van een *hybrid room* proberen ze dit zo goed als mogelijk op te vangen.

Compatibiliteit met GDPR-wetgeving

De (nieuwe) privacy wetgeving of GDPR heeft ook een impact op de organisatie van e-opleidingen. Zo moet bijvoorbeeld het online leerplatform gealigneerd zijn met de GDPR-wetgeving en moeten lerenden zich registreren in een online account. Ongeveer vier op tien opleidingsverstrekkers gaf te kennen dat zij in meer of mindere mate moeilijkheden ervaren om e-leren te organiseren in lijn met de GDPR-wetgeving (General Data Protection Regulation). 6 % van de opleidingsverstrekkers ervaart dit als een grote belemmering om succesvol e-leren te kunnen aanbieden. Iets minder dan vier op tien van de opleidingsverstrekkers ervaart dit als een eerder klein probleem.

Aan de bevroegde opleidingsverstrekkers werd gevraagd welke inspanningen zij reeds hebben ondernomen als antwoord op de moeilijkheden die zij ervaren met het organiseren van e-leren in lijn met de GDPR-wetgeving. Hieronder geven we een overzicht van de verschillende aanpakken van de bevroegde opleidingsverstrekkers. Opleidingsverstrekkers hebben juridische kennis over de (nieuwe) privacywetgeving op verschillende manieren binnengehaald. Zo zijn er opleidingsverstrekkers die een Data Protection Officer (DPO) hebben aangeworven of een medewerker hebben laten omscholen tot DPO die verantwoordelijk is voor de compatibiliteit van de e-opleidingen met de privacywetgeving en de

uitwerking van een plan van aanpak. Sommige opleidingsverstrekkers hadden reeds voldoende kennis in huis door de aanwezigheid van een juridische dienst, GDPR-verantwoordelijke of preventieadviseur die hieromtrent konden adviseren. Verder werd ook verwezen naar de richtlijnen van de koepel waarop men zich kon beroepen om de e-opleidingen GDPR-proof te organiseren.

Een aantal opleidingsinstellingen verwezen naar de moeilijkheden die hun lerenden ervaren met de verplichting van een online cursistenaccount. Zo werd geduid op de moeilijkheden die anderstalige cursisten ervaren met het creëren van een online cursistenaccount. Eén van de opleidingsverstrekkers gaf aan dat zij dit probleem aanpakken door klassikaal met hun lerenden een account te creëren. *“Leerkrachten gaan nu met hun klassen naar het openleercentrum om dit samen met hun cursisten te organiseren en in orde te maken. Maar dit komt allemaal op de schouders van leerkrachten terecht terwijl deze tijd niet besteed wordt aan het verwerven van de vastgelegde competenties. Hier hebben we nog niet echt een oplossing voor gevonden.”*

3.4.2 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de lesgever

Gebrek aan kennis over e-leren, digitale tools en online platformen

Maar liefst 75% van de opleidingsverstrekkers geeft aan dat hun lesgevers over onvoldoende kennis beschikken over e-leren, digitale tools en online platformen om succesvol e-leren te kunnen aanbieden. Voor 27% van de bevroegde opleidingsverstrekkers vormt dit een grote belemmering voor het succesvol aanbieden van e-leren, voor iets meer dan helft van de organisaties vormt dit eerder een kleine belemmering. Voor een kwart van de opleidingsverstrekkers vormt dit geen of niet langer een probleem.

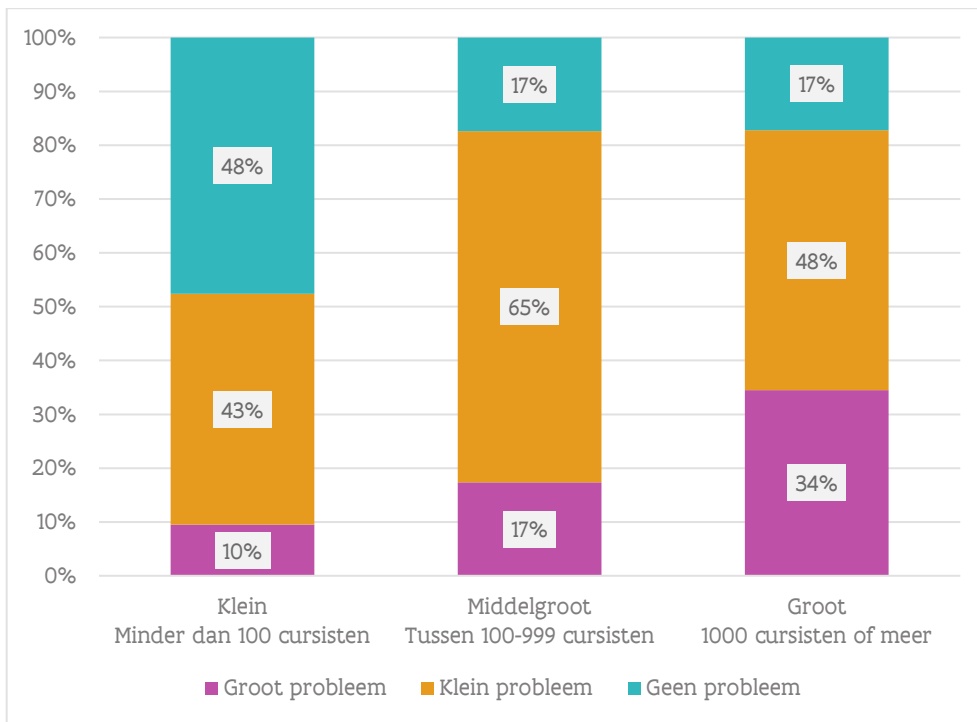
Opleidingsverstrekkers hebben massaal ingezet op bijscholing en begeleiding van lesgevers om hun kennis over e-leren, digitale tools en online platformen aan te scherpen. Een aantal opleidingsverstrekkers gaven aan dat zij dit kennisprobleem trachten te ondervangen door de aanwerving van een nieuwe medewerker e-leren. Verder wordt ook ingezet op een betere rolverdeling in de opleidingsteams waarbij één iemand aanspreekpunt wordt voor e-leren, good practices kan delen, enz. Samenwerking en informatiedeling tussen lesgevers en ICT-medewerkers worden gestimuleerd en gefaciliteerd (vb. delen van handleidingen of uitwisseling via Teamsplatform). Sommige opleidingsverstrekkers zorgen bij de begeleiding van lesgevers voor een testsessie of dry run voorafgaand aan de les, eventueel aangevuld met ondersteuning tijdens de online sessies.

Gebrek aan didactische kennis over e-leren bij lesgevers

Ongeveer 23% van de opleidingsverstrekkers geeft aan sterk te worden belemmerd in het succesvol aanbieden van e-leren door een gebrek aan didactische kennis over e-leren bij de eigen lesgevers. Verder vindt 48% van de bevroegde opleidingsverstrekkers dat het gebrek aan didactische kennis een kleine drempel vormt voor het succesvol aanbieden van e-leren. Bovendien merken we op dat de didactische kennis omtrent e-leren onder de lesgevers als iets minder problematisch wordt ervaren door kleine opleidingsverstrekkers dan het geval is voor middelgrote en grote opleidingsverstrekkers (zie Figuur 23).³⁸

³⁸ $\chi^2 = 10.2427$; $df = 4$; $p = 0.037$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.054$ (Fisher's exact)

Figuur 23 Inschatting drempel inzake didactische kennis e-leren bij lesgevers volgens grootte van de opleidingsverstrekker (n= 73)

Verschillende opleidingsverstrekkers hebben maatregelen genomen om het gebrek aan digitale pedagogische kennis bij hun lesgevers weg te werken. Eerst en vooral werd ingezet op didactische bijscholing van lesgevers door het aanbieden van interne vorming, infosessies en workshops over digitale didactiek en uitgebreide modules e-leren evenals door het stimuleren van deelname aan externe opleidingen. Online didactiek wordt soms gericht gestimuleerd via het VTO (Vorming Training en Ontwikkeling) -beleidsplan³⁹. Naast bijscholing wordt ook sterk ingezet op ondersteuning en coaching van lesgevers bij het uitwerken van lessen. Sommige opleidingsverstrekkers gaven aan proefsessies of dry runs te organiseren met de betrokken lesgevers of te werken met intervisies door lesgevers met meer ervaring in online lesgeven of extra ondersteuning te voorzien door het team didactiek of de medewerker e-leren. Ook het samen bekijken hoe men de beschikbare tools kan gebruiken tijdens de lessen kan hier deel van uitmaken, zodat lesgevers de vertaling kunnen maken van technologie naar het eigenlijke gebruik in de les. Zowel persoonlijke begeleiding van lesgevers als begeleiding op teamniveau werden genoemd. Eén van de opleidingsverstrekkers gaf aan dat lesgevers beroep kunnen doen op een individuele helpdesk voor lesgevers. Naast begeleiding en bijscholing creëren sommige opleidingsverstrekkers ook ruimte voor groepsdiscussie, -reflectie en uitwisseling over het inzetten van bepaalde technologie voor bepaalde didactische technieken. Verder wordt ook ingezet op professionalisering van de lesgevers door een betere interne informatiedeling van onder meer good practices, richtsnoeren en tips en het ter beschikking stellen van materiaal van andere lesgevers in dezelfde of een gelijkaardige opleiding. Door inspiratie op te doen bij andere lesgevers kan men soms een beter inzicht krijgen in welke online tools welke didactische strategieën kunnen ondersteunen. Eén van de opleidingsverstrekkers gaf aan te werken met een didactische instructievideo waarin de lesgevers via gerichte vragen reflecteren over e-leren: *“Hoe ziet een online les eruit? In een online les gebruik je een (digitaal) bord, werk je met Powerpoint, kunnen de cursisten in groepjes werken, ... Een online les bestaat uit een afwisseling van plenaire lesmomenten afgewisseld met individueel en groepswork. Je begint en eindigt elke les met een gezamenlijk moment.*

³⁹ Een VTO-plan beschrijft de initiatieven van de werkgever om leren op de werkvloer te organiseren en ontwikkeling van medewerkers te ondersteunen.

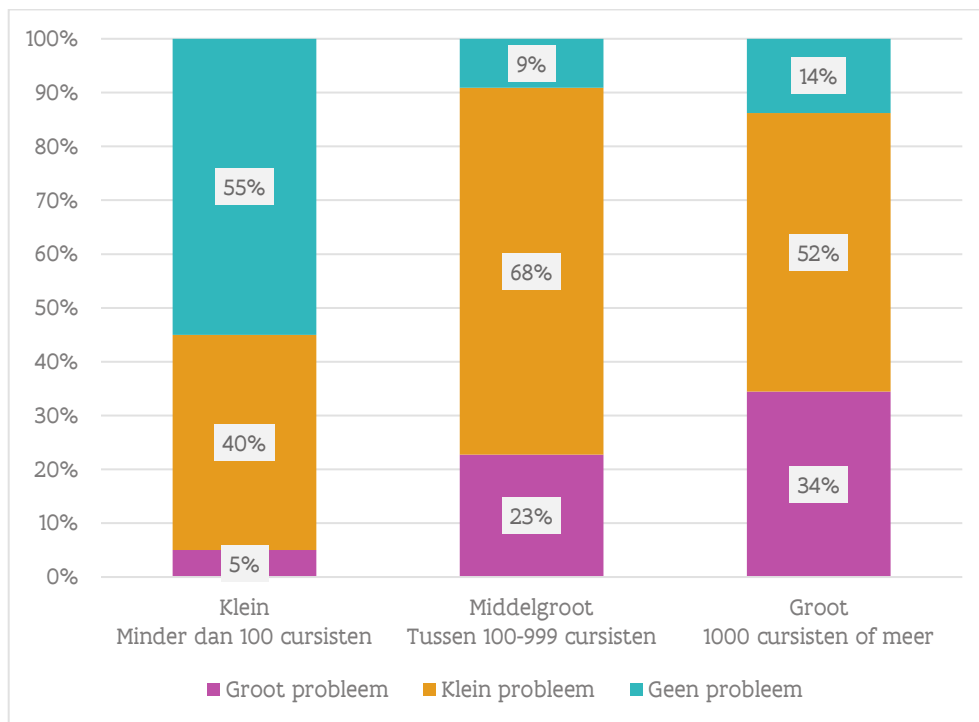
Hoe sterk een online les lijkt op een 'gewone' les, wordt aangetoond in de video ('Hoe ziet een online les eruit?') die is aangevuld met didactische tips."

Verder werd ook aangegeven dat het belangrijk is om een veilige omgeving te creëren waarin lesgevers worden gestimuleerd om online lesgeven te proberen en te experimenteren en zo hun drempelvrees weg te werken. *"We moedigen hen vooral aan om aan de slag te gaan. Want vaak is er ook angst voor het onbekende."*

Gebrek aan digitale vaardigheden bij lesgevers

22% van de opleidingsverstrekkers geeft aan dat het gebrek aan digitale vaardigheden bij de lesgever een grote barrière vormt voor het succesvol aanbieden van e-leren. Iets meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers erkent dit als een eerder klein probleem. De grootte van de opleidingsverstrekker uitgedrukt in het aantal ingeschreven cursisten bleek samen te hangen met de mate waarin de opleidingsverstrekker de digitale vaardigheden onder de lesgevers als drempels ervaart.⁴⁰ Concreet merken we op dat kleine opleidingsverstrekkers het niveau van de digitale vaardigheden als minder problematisch ervaren dan middelgrote en grote opleidingsverstrekkers (zie Figuur 24).

Figuur 24 Inschatting drempel inzake digitale vaardigheden bij lesgevers volgens grootte van de opleidingsverstrekker (n=71)

De opleidingsverstrekkers gaven aan dat het niveau van digitale vaardigheden bij lesgevers vaak sterk verschilt. Soms hebben lesgevers nood aan digitale competentieversterking, bijvoorbeeld voor het aanleren hoe men bepaalde platformen zoals Teams en Zoom kan gebruiken. Andere lesgevers hebben minder nood aan ondersteuning op technisch vlak, maar missen vooral kennis over de integratie van online tools in de lespraktijk. Bijscholing, individuele coaching en begeleiding in groep is sterk afhankelijk van de individuele noden van de lesgevers. Ondersteuning kan verschillende vormen aannemen. Dit kan gaan van technische ondersteuning door de dienst communicatie en IT tot ondersteuning in het

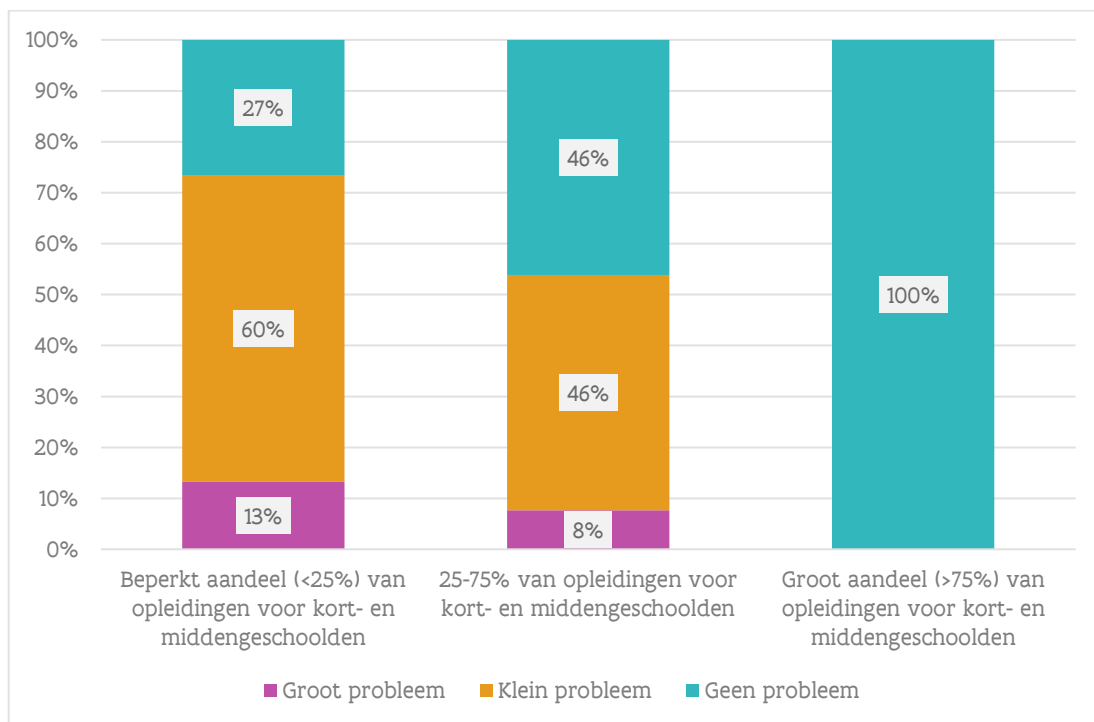
⁴⁰ $\chi^2 = 17.4816$; $df = 4$; $p = 0.002$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.003$ (Fisher's exact).

uitschrijven van het opleidingsplan en leerpaden voor lesgevers. Verder wordt ook sterk ingezet op kennisdeling en het uitwisselen van ervaring. Eén van de opleidingsverstrekkers verwees naar een presentatie 'Taalonderwijs op afstand' die ze hebben uitgewerkt waarin ze alle expertise hebben samengebracht die ze sinds maart 2020 hebben opgebouwd over online lesgeven. *“Deze presentatie is door en voor lesgevers ontwikkeld met o.a. informatie over Blackboard, extra tools om te oefenen en extra tools om materiaal op te nemen. Hierin vinden alle lesgevers een schat aan informatie ondersteund met duidelijke instructie filmpjes en didactische tips.”* Naast bijscholing, begeleiding, kennisuitwisseling en expertisedeling, komt ook naar voor dat het belangrijk is dat lesgevers plaats en ruimte krijgen om te oefenen.

Moeilijkheden bij het herwerken van het cursusmateriaal

Als bestaande opleidingen worden omgevormd naar e-opleidingen dient ook het cursusmateriaal te worden herwerkt. Iets meer dan 16% van de opleidingsverstrekkers gaf aan dat zij sterk worden belemmerd in het succesvol aanbieden van e-leren door de moeilijkheden die hun lesgevers ervaren bij het herwerken van het cursusmateriaal. Voor iets minder dan de helft van de opleidingsverstrekkers vormt de herwerking van het cursusmateriaal eerder een kleine belemmering. We constateren een significant verschil in de moeilijkheden die worden ervaren door opleidingsverstrekkers naargelang het aandeel opleidingen die gericht zijn op kort- en middengediplomden.⁴¹ Opleidingsverstrekkers die zich met hun opleidingsaanbod niet of in beperkte mate richten op kort- en middengediplomden schatten deze drempel hoger in dan opleidingsverstrekkers die een groter aandeel van hun opleidingen richten op deze doelgroep (zie Figuur 25).⁴²

Figuur 25 Inschattning drempel inzake herwerken cursusmateriaal volgens doelgroep opleidingsverstrekker (n=34)

⁴¹ Deze doelgroep analyse is gebaseerd op een deel van de respondenten en moet dus met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

⁴² $\chi^2 = 9.3122$; $df = 4$; $p = 0.054$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.040$ (Fisher's exact).

Net zoals bij vorige belemmeringen werd aan de opleidingsverstrekkers gevraagd welke inspanningen zij reeds hebben ondernomen om de moeilijkheden bij het herwerken van het cursusmateriaal weg te werken. Lesgevers worden ondersteund door het aanbieden van interne en externe opleidingen, workshops en infosessies. Net zoals voor het versterken van ICT-competenties en digitale didactiek wordt hier ingezet op ondersteuning en coaching van lesgevers. Sommige opleidingsverstrekkers verwijzen naar hun deelname aan het ESF-project e-leren waarbij zij worden begeleid in het omzetten van traditionele cursussen naar e-opleidingen. Verder vormt interne kennisuitwisseling een belangrijke rol in de ondersteuning van lesgevers. Uitwisseling van kennis kan bijvoorbeeld aan de hand van kennisclips, digitale nieuwsbrieven met tips over het maken van online cursusmateriaal, vormingspakketten door en voor lesgevers, how-to's en draaiboeken voor lesgevers om cursusmateriaal om te zetten en het delen van bestaand digitaal cursusmateriaal uit het buitenland. Soms wordt er gewerkt met een centraal aanspreekpunt, e-leren coördinator of e-team voor alle vragen of problemen met online leren. Sommige opleidingsverstrekkers hebben hiervoor één of meerdere nieuwe medewerkers aangeworven. Eén van de opleidingsverstrekkers gaf aan dat zij een didactisch e-team hebben opgericht, dat ondersteuning kan bieden over de verschillende opleidingen heen. Een andere opleidingsverstrekker gaf aan dat zij vooral moeilijkheden ervaarden in het bereiken van gastdocenten om hun materiaal te herwerken naar online cursusmateriaal.

Ook samenwerking en kennisdeling tussen lesgevers onderling wordt gestimuleerd, bijvoorbeeld door het organiseren van interne werkgroepen waarin ervaringen kunnen worden gedeeld of waar er samen een nieuwe manier van aanpak wordt uitgewerkt. Verder werd door een aantal opleidingsverstrekkers vermeld dat lesgevers deels worden vrijgesteld om digitaal lesmateriaal te kunnen uitwerken.

Ondersteuning van lesgevers kan ook bestaan uit het aanreiken van de nodige infrastructuur, platformen en e-tools. Zo gaf een van de opleidingsverstrekkers aan te hebben geïnvesteerd in camera's en een microscoop om goede foto's te kunnen maken voor het online lesmateriaal in plaats van fysiek stalen van materiaal door te geven in de klas. Sommige opleidingsinstellingen hebben een speciaal lokaal of studio ingericht met de nodige infrastructuur om online te kunnen lesgeven of waar leerkrachten ondersteund worden bij het maken van video's en ander audiovisueel didactisch materiaal. Naast hardware is het ook belangrijk dat lesgevers gebruik kunnen maken van geschikte online leerplatformen. Soms werd aangegeven dat men niet beschikte of nog op zoek was naar een geschikt online platform dat combineerbaar is met andere nuttige e-tools zoals bijvoorbeeld Zoom, Padlet en Bookwidjet. Eén van de opleidingsverstrekkers getuigt: *“Wij begonnen niet van nul in het digitale tijdperk. Er werd reeds gewerkt met een digitaal leerplatform en bepaalde e-tools werden ook al gebruikt tijdens de lessen op campus. Wij namen abonnementen op bepaalde e-tools zodat onze docenten de beschikking hadden over alle opties, die in de gratis versies vaak ontbreken. Daarnaast werken we nog steeds met hetzelfde gedrukt lesmateriaal. Dit wil zeggen dat wij voor alle cursussen nog steeds gebruik maken van handboeken en/of syllabi dat naar het thuisadres van de cursisten wordt opgestuurd (opsturen = alleen bij 100% live online cursussen).”*

3.4.3 Drempels en opportuniteiten op het niveau van de lerende

Gebrek aan juiste ICT-infrastructuur bij lerenden

Een belangrijke voorwaarde voor het succesvol organiseren van e-leren is dat de cursisten beschikken over de nodige ICT-infrastructuur. Dit omvat zowel de nodige up-to-date hardware (bv. tablet, smartphone, laptop) om de cursus online te kunnen volgen en toegang te hebben tot het online cursusmateriaal als een stabiele internetverbinding. Maar liefst 28% van de bevraagde opleidingsverstrekkers geeft aan dat zij het gebrek aan juiste ICT-infrastructuur bij hun lerenden ervaren

als een grote belemmering in het succesvol aanbieden van e-leren. Iets meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers ervaart dit als een eerder klein probleem.

Uit de bevraging kwam naar voren dat opleidingsverstrekkers verschillende maatregelen hebben genomen om hun cursisten op dit vlak te ondersteunen. Verschillende opleidingsverstrekkers hebben tablets, Chromebooks of laptops ter beschikking gesteld van cursisten die zelf niet over de nodige hardware beschikten. Hiervoor werd meestal gewerkt met een uitleensysteem. Soms werd hiervoor gebruik gemaakt van oude eigen laptops of donaties van service clubs of werd er samengewerkt met lokale of regionale partners. Sommige opleidingsinstellingen stelden hun computerlokaal open zodat cursisten van daaruit de e-opleidingen konden volgen en toegang hadden tot het online cursusmateriaal. E-opleidingen zijn daardoor wel niet altijd meer tijds- en plaatsafhankelijk. Naast het voorzien van hardware voor lerenden hebben sommige opleidingsverstrekkers ook voor wifi-ondersteuning gezorgd bij hun kwetsbare cursisten. Uitzonderlijk wegens COVID konden op opleidingsinstellingen via bepaalde telecomaandieners gratis wifi-vouchers voor leerlingen in afstandsonderwijs worden aangevraagd.

Niet alle opleidingsverstrekkers hebben gezorgd voor bijkomende ICT-ondersteuning van hun cursisten, sommige opleidingsverstrekkers gaven aan dat zij niet beschikten over voldoende financiële middelen, andere gaven aan dat zij hier geen vat op hadden of dat zij momenteel bezig zijn met het uitwerken van een plan van aanpak. Verder werd er door sommige opleidingsverstrekkers op gewezen dat zij vooraf duidelijk communiceren naar lerenden en/of werkgever wat de minimumvereisten zijn qua infrastructuur om succesvol aan de e-opleiding te kunnen deelnemen.

Gebrek aan digitale vaardigheden van de lerenden

Ongeveer 28% van de opleidingsverstrekkers geeft te kennen dat het gebrek aan digitale vaardigheden van hun lerenden een grote moeilijkheid vormt bij het succesvol organiseren van e-leren. Dit lijkt sterk samen te hangen met een gebrek aan ICT-infrastructuur bij de lerenden. Personen die niet beschikken over de nodige hardware of die niet beschikken over een mobiele internetverbinding hebben vaak ook minder digitale vaardigheden.

De meeste opleidingsverstrekkers gaven aan dat zij lerenden bijstaan met technische ondersteuning vóór of bij de opstart van de les en/of tijdens de digitale sessies. Technische ondersteuning kan verschillende vormen aannemen en is vaak afhankelijk van de beoogde doelgroep en de noden van de lerenden. Sommige opleidingsverstrekkers hebben voor de start van de opleiding klassikale of individuele oefenmomenten georganiseerd om het gebruik van Teams, Zoom en/of het online leerplatform aan te leren. *“Vaak (vooral in de beginfase in 2020) individuele sessies om met de betrokken deelnemer/docent al eens in de online klasruimte te gaan. Hierdoor kregen ze vertrouwen en wisten ze op voorhand dat hun installatie correct was ingesteld. Zo konden ze de volgende dag goed aansluiten in de online opleiding.”* Ook werden soms try-outs van het online examen ingericht of specifieke communicatiemomenten ingelast om bepaalde zaken in te oefenen zoals een try-out voor het online delen van een presentatie. Soms werd ervoor gekozen om vóór de opstart van de lessen een kick-off of informatiemoment te organiseren waarop de technologie, het LMS-systeem of het leerplatform werd uitgelegd. Individuele technische ondersteuning werd ook soms gegeven via een online, telefonische of whatsapp helpdesk. Voor de technische ondersteuning werd soms beroep gedaan op IT-medewerkers, onthaalmedewerkers (die hier speciaal voor werden opgeleid), docenten en/of mentorenteams. Verder wordt ook gewezen op verschillen in ondersteuning tussen korte en lange opleidingen. In korte opleidingen heeft men een permanente instroom van nieuwe cursisten waardoor permanente ondersteuning noodzakelijk is en ook intensiever is dan bij lange opleidingen. Naast eventuele oefensessies

en individuele IT-ondersteuning kwam ook naar voren dat het belangrijk is om vóór de aanvang van de cursus duidelijke informatie weer te geven over de technologie die gebruikt zal worden. Er werd bijvoorbeeld gewerkt met flyers waarin de verschillende stappen werden overlopen om in te loggen, tutorials die op voorhand aan de cursisten werden bezorgd, instructiefilmpjes, praktische tips en handleidingen om technische problemen op te lossen zoals slecht internet thuis of problemen met de camera of microfoon. Een aantal opleidingsverstrekkers gaven aan dat ze bij de e-opleidingen duidelijk weergeven wat de minimumvereisten zijn inzake digitale competenties bij de lerenden waardoor potentiële lerenden kunnen aftoetsen of e-leren iets voor hen is en waardoor ondersteuning zich in die gevallen vooral beperkt tot technische ondersteuning. *“Uiteraard worden cursisten met kleinschalige technische moeilijkheden geholpen. Maar de keuze voor e-leren wordt in de feitelijkeheid bepaald door iemands affiniteit en kunde op dat vlak. Wij bieden geen basiseducatie aan op dat vlak, is niet onze corebusiness.”* Daarnaast werd ook aangehaald dat een goede afstemming met de werkgevers van cursisten over de minimumvereisten in digitale vaardigheden en beschikbare hardware (vb. laptop, tablet, goede internetverbinding, voldoende data) belangrijk is. Andere opleidingsverstrekkers (die zich onder andere richten op het aanleren van basiscompetenties) hebben dan weer wel ingezet op vorming en opleiding in digitale vaardigheden (vb. opleidingen over het gebruik van een tablet) van cursisten. In dit kader werd ook verwezen naar Edusprong. *“Wij hebben een project ingediend bij edusprong en ook toegezegd gekregen om vanuit onze openleercentra een aanbod te doen aan onze cursisten met betrekking tot ondersteuning van taal, ict en rekenvaardigheden.”* Soms wordt er expliciet aandacht besteed aan het integreren van ICT-vaardigheden in de traditionele (fysieke) lessen.

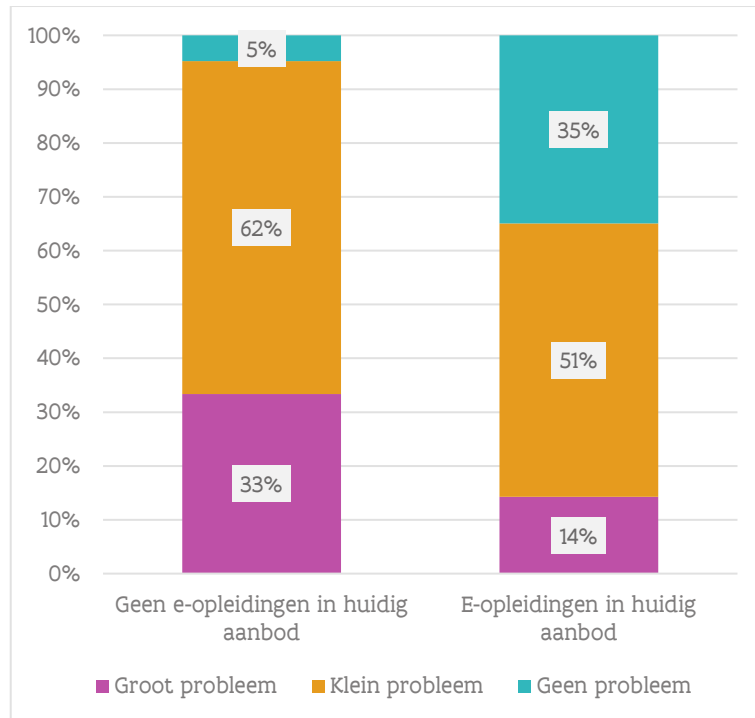
Verder werd ook ingezet op standaardisatie in audiovisuele leermiddelen en standaardisatie via een LMS-systeem via dewelke cursusmateriaal gedeeld wordt en digitale sessies worden gestart. Door te werken met een eenvoudig LMS-systeem probeert men de drempel bij lerenden zo laag mogelijk te houden.

Gebrek aan rustige werkruimte thuis bij lerenden om succesvol te kunnen deelnemen aan e-opleiding

Iets minder dan twee op tien opleidingsverstrekkers ervaart het gebrek aan een rustige werkruimte thuis bij lerenden als een grote belemmering om succesvol leren te kunnen aanbieden. Ongeveer 54% van de opleidingsverstrekkers erkent dit als een eerder klein probleem, voor 27% van de opleidingsverstrekkers vormt dit helemaal geen belemmering. Dit is bovendien de enige drempel waarvoor we een significant verschil vaststellen tussen opleidingsverstrekkers met en zonder e-opleidingen in hun huidig opleidingsaanbod. Opleidingsverstrekkers zonder e-opleidingsaanbod schatten deze drempel hoger in dan opleidingsverstrekkers met ervaring (zie Figuur 26).⁴³

⁴³ $\chi^2 = 8.5948$; $df = 2$; $p = 0.014$ (Pearson Chi-kwadraat); $p = 0.008$ (Fisher's exact).

Figuur 26 Inschatting drempel inzake beschikbaarheid rustige werkruimte bij lerenden thuis volgens huidig e-opleidingsaanbod opleidingsverstrekker (n=84)

Aan de opleidingsverstrekkers werd gevraagd hoe men lerenden heeft ondersteund die geen rustige werkruimte thuis hadden om succesvol te kunnen deelnemen aan een e-opleiding. Verschillende opleidingsverstrekkers gaven aan dat zij hiervoor niets hebben ondernomen, omdat dit zich vooral thuis afspeelt bij de cursist en zij hier geen impact op hebben. Zo werd er door sommige opleidingsverstrekkers op gewezen dat de noodzaak aan een rustige werkruimte vooraf duidelijk werd gecommuniceerd met de werkgever of cursist. *“Onze cursisten kunnen de live online lessen alleen van thuis uit volgen in een ruimte waar ze rustig én actief (camera en geluid moeten aanstaan) kunnen deelnemen aan de lessen. Dit is een voorwaarde waarover we duidelijk vooraf communiceren en waar cursisten zelf rekening mee dienen te houden.”* Andere opleidingsverstrekkers proberen het gebrek aan een rustige werkruimte op te vangen op drie manieren. Ten eerste, door het beschikbaar stellen van studieruimtes, computerlokalen, een open leercentrum of vergaderzalen in de opleidingsinstelling zelf waar cursisten online les kunnen volgen. Een aantal opleidingsverstrekkers gaven daarbij aan dat cursisten ook de mogelijkheid hebben om tijdens het volgen van online lessen op de campus extra ondersteuning te krijgen door bijvoorbeeld co-teachers. Ten tweede, proberen sommige opleidingsverstrekkers het gebrek aan een rustige werkruimte te ondervangen door het aanbieden van asynchrone e-opleidingen zodat cursisten zelf het materiaal kunnen raadplegen op een moment dat het best past in hun gezins- of werkschema. Ten derde, werd ook ingezet op het delen van advies en tips en tricks voor gezond (mentaal en fysiek) thuiswerk, door middel van flyers, een webinar, enz.

Lerenden mogen op hardware van werkgever geen nieuwe applicaties installeren of gebruiken

Iets meer dan één op tien opleidingsverstrekkers zegt te worden belemmerd doordat lerenden niet beschikken over admin-rechten om nieuwe applicaties te installeren op de hardware (vb. laptop of tablet) van hun werkgever of dat zij geen toelating hebben om bepaalde applicaties te gebruiken op deze

hardware. Voor 41% van de opleidingsverstrekkers vormt dit eerder een kleine belemmering en iets minder dan de helft van de opleidingsverstrekkers ervaart dit niet als een probleem.

Moeilijkheden bij het omzetten van praktijklessen en psychosociale zorgopleidingen

Voor sommige opleidingen blijft het moeilijk om omwille van de praktijk- en of sociale component de omschakeling te maken naar e-leren. Als de praktijkcomponent dominant is in opleidingen is het moeilijk om de opleiding online aan te bieden. Sommige opleidingen vergen specifieke materialen en infrastructuur die grote investeringen van leerlingen zouden vergen als ze dit van thuis uit zouden willen aanleren. Naast de hoge kosten voor de aankoop van materiaal en infrastructuur wordt ook gewezen op het belang van live contact met de leerkracht om bepaalde technieken aan te leren. Verder werd ook benadrukt dat opleidingsinstellingen een belangrijke sociale functie vervullen die moeilijker in te vullen is in een online setting. Tenslotte wordt ook gewezen op beperkingen opgelegd door de Vlaamse overheid in het aanbieden van afstandsonderwijs of blended onderwijs voor bepaalde opleidingen. Bijvoorbeeld, voor de trajecten verpleegkunde moeten lerenden minstens 36 lessen (van minimum 50 minuten) aanwezig zijn.

4 CONCLUSIES

De **tweede online bevraging** over het gebruik van e-leren, uitgestuurd naar alle 495 opleidingsverstrekkers geregistreerd in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives, leverde een **responsgraad** op van 21% met 100 bruikbare responses.

Tijdens de eerste golf van de coronacrisis (juni 2020) schakelde ongeveer 80% van de opleidingsverstrekkers een deel van het aanbod om naar e-leren of ontwikkelde een nieuw aanbod aan e-leren. In vergelijking met het begin van de coronacrisis bieden terug meer opleidingsverstrekkers klassikale opleidingen aan. Tegelijkertijd stellen we ook een daling vast in het aandeel opleidingsinstellingen dat online en blended opleidingen aanbieden. In tegenstelling tot de algemene verwachting dat het aandeel opleidingsverstrekkers met e-opleidingen zou toenemen, ontwaren we dus een tegenovergestelde evolutie. Opleidingsinstellingen die reeds vóór corona ervaring hadden met e-opleidingen blijven grotendeels e-opleidingen aanbieden. Van de opleidingsinstellingen die tijdens de coronacrisis voor de eerste keer kennis hebben gemaakt met e-opleidingen biedt iets meer dan de helft nog e-opleidingen aan in het huidige schooljaar. Als opleidingsinstellingen e-leren aanbieden, dan doen ze dit nu wel veel intensiever dan aan het begin van de coronacrisis. De meeste opleidingsverstrekkers die e-leren aanbieden hebben hun aanbod in het huidige schooljaar uitgebreid. Zo geven respectievelijk 70% en 71% van de opleidingsverstrekkers aan dat zij hun aanbod online opleidingen en blended opleidingen hebben uitgebreid in het schooljaar 2021-2022. Slechts 6% van de opleidingsverstrekkers heeft het aanbod e-opleidingen ingeperkt in het huidige schooljaar, omwille van de voorkeur voor klassikale opleidingen van de cursisten, de beperkte vraag naar e-opleidingen, een grote praktijkcomponent, het gebrek aan rustige werkruimtes bij lerenden en onvoldoende digitale vaardigheden bij cursisten.

Tijdens de eerste golf van de coronacrisis (juni 2020) zagen we met de omschakeling naar e-leren een sterke toename in het (synchroon) online lesgeven door de lesgever op een specifiek tijdstip met mogelijkheid tot interactie met de lerenden. Ook dit schooljaar zien we dat deze vorm van e-leren in grote mate behouden blijft en dus een potentiële “blijver” is. Asynchroon e-leren zonder mogelijkheid tot interactie tussen lerenden en lesgever of lerenden onderling lijkt op zijn retour.

Uit de bevraging komt naar voren dat slechts een beperkt aandeel van de e-opleidingen die worden aangeboden in dit schooljaar gericht zijn op **kort- en middengespoolden**. Afhankelijk van de doelgroep van de opleidingen erkennen opleidingsverstrekkers zowel positieve als negatieve effecten op het **bereik van hun lerenden**. De meerderheid van de opleidingsverstrekkers die een groot aandeel van hun opleidingen richt op kort- en middengespoolden geeft aan dat men door e-leren minder lerenden bereikt ten opzicht van klassikale opleidingen. Drie op tien opleidingsverstrekkers geeft aan dat men door e-leren net meer lerenden bereikt dan bij fysieke klassikale opleidingen. Zij geven aan dat de participatiegraad van lerenden net wordt verhoogd doordat leren toegankelijker en flexibeler wordt gemaakt. Beide opleidingsvormen lijken andere groepen lerenden aan te spreken en wijzen op een pertinente digitale gebruikerskloof. E-opleidingen hebben niet enkel een impact op het bereik van lerenden, maar ook op het **uitvalpercentage** van cursisten. Iets meer dan twee op tien opleidingsverstrekkers is van oordeel dat het uitvalpercentage groter is bij online opleidingen in vergelijking met (fysieke) klassikale opleidingen. Ongeveer 15% van de opleidingsverstrekkers schat in dat ook de uitval bij blended opleidingen hoger is dan bij (fysieke) klassikale opleidingen.

Ondanks de professionalisering van opleidingsinstellingen op het vlak van e-leren blijven opleidingsverstrekkers bepaalde **problemen** ervaren die hen in meer of mindere mate belemmeren in het succesvol organiseren van e-leren. Op het niveau van de organisatie blijven de hoge implementatiekosten voor de aankoop van hardware en software en de integratie van leerplatformen en leeropvolgsystemen de belangrijkste drempel. Verder ervaart niet minder dan een kwart van de opleidingsinstellingen de daling in inkomsten door het afhaken van lerenden bij de omschakeling van klassikaal naar e-leren en het gebrek aan extra personeel met de nodige vaardigheden tijdens e-leren sessies als een belangrijke belemmering. Op het niveau van de lesgever blijft het gebrek aan kennis over e-leren, digitale tools en online platformen en de link tussen deze technologie en didactische technieken voor problemen zorgen. De ervaren moeilijkheden bij lerenden situeren zich vooral op het vlak van een gebrek aan juiste infrastructuur (bv. laptop, goede internetverbinding, voldoende data) en een gebrek aan digitale vaardigheden.

De meerderheid van de opleidingsverstrekkers heeft de **ambitie** om in de komende twee schooljaren het opleidingsaanbod e-leren verder uit te breiden. Vooral voor blended leren lijkt het enthousiasme het grootst met maar liefst 66% van de opleidingsverstrekkers die hun aanbod in de nabije toekomst ziet uitbreiden. Daarnaast kunnen we ook een hervatting van het (fysieke) klassikale aanbod verwachten. Meer dan de helft van de opleidingsverstrekkers acht het waarschijnlijk dat het volledige aanbod (fysieke) klassikale opleidingen zal worden hervat in de komende twee schooljaren zoals dat het geval was vóór de coronacrisis. Het zijn vooral opleidingsverstrekkers die pas tijdens de coronacrisis voor de eerste keer de stap hebben gezet naar e-leren die verwachten om terug hun fysieke aanbod uit te breiden.

E-leren heeft veel potentieel om leren flexibeler te maken en beter af te stemmen op de individuele noden van de lerende. Tijdens de coronacrisis hebben veel opleidingsverstrekkers gewild of ongewild de overstap gemaakt naar e-leren. E-leren heeft in die zin gezorgd voor de continuïteit van leren tijdens de coronacrisis. Maar uit de bevraging komt ook duidelijk naar voren dat e-leren niet altijd de gepaste oplossing is voor elke opleiding en/of doelgroep. E-leren is geen *magic bullet* die kan worden ingezet om eender welke opleiding voor eender welke doelgroep om te vormen. E-leren heeft het potentieel om nieuwe mensen te stimuleren om de stap te zetten naar leren, maar de omschakeling naar e-leren vergt een goede afweging tussen de leerdoelstellingen en -inhoud, de beoogde doelgroep en de leeromgeving.

5 BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van de resultaten van de bevraging kunnen aanbevelingen worden geformuleerd ter ondersteuning van de vormgeving en uitrol van huidige en toekomstige acties gericht op de ondersteuning van opleidingsverstrekkers en lerenden in de omslag naar e-leren.

Er is nood aan meer inzicht in en kennisdeling over de impact van e-leren op het bereik, de betrokkenheid en uitval van lerenden

Niet minder dan een kwart van de opleidingsinstellingen ervaart de daling in inkomsten door het afhaken van lerenden bij de omschakeling van fysieke klassikale opleidingen naar e-leren als een grote belemmering in het succesvol aanbieden van leren. Het zijn vooral opleidingsverstrekkers die zich richten op kort- en middengeschoolden die een negatieve impact ervaren op het bereik van hun lerenden. E-leren heeft niet enkel een impact op het bereik van lerenden, maar ook op de betrokkenheid van lerenden. Eén van de grote uitdagingen bij e-leren blijft nog steeds hoe men lerenden kan blijven motiveren en betrekken. Twee op tien opleidingsverstrekkers geeft aan dat de uitval bij e-leren hoger ligt dan bij de fysieke klassikale opleidingen. Opvallend is ook dat een substantieel aandeel van de opleidingsverstrekkers eigenlijk geen idee heeft wat de impact is van e-leren op de uitval bij lerenden. Er is meer inzicht nodig in de impact van online en blended leren op het bereik, de betrokkenheid en uitval van lerenden. Bovendien is er nood aan een betere kennisdeling en uitwisseling van good practices om de participatie van lerenden te verhogen, aan online community building te doen en de vroegtijdige uitval van lerenden te voorkomen.

Lerenden dienen blijvend ondersteund te worden bij het verder ontwikkelen van hun digitale vaardigheden

Ondanks het stijgend aanbod aan e-opleidingen en de toegenomen populariteit van deze leervorm, blijft de digitale kloof tussen kort- en hoggeschoolden aanzienlijk. Ondanks alle inspanningen en lopende initiatieven blijft de kloof zowel op het niveau van toegang tot hardware en Internet als op het niveau van digitale vaardigheden bestaan. Lerenden dienen blijvend ondersteund te worden bij het verder ontwikkelen van hun digitale vaardigheden. Het dichten van de digitale kloof is een gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking tussen de verschillende betrokken actoren is hier van cruciaal belang. De bevraging heeft veel low-cost en laagdrempelige good practices aan het licht gebracht (vb. buddy-systemen tussen lerenden of werknemers onderling en tussen lerenden en lesgevers, een Whatsapp helpdesk) die nuttig kunnen zijn voor opleidingsverstrekkers en werkgevers om verder de digitale kloof te helpen dichten.

(Bij)scholing van (toekomstige) lesgevers over digitale technologie en de implementatie ervan zal in de toekomst alleen maar belangrijker worden.

Opleidingsinstellingen en lesgevers beschikken vaak nog niet over de nodige kennis over e-leren, digitale tools en online platformen en over hoe de digitale technologie kan worden geïmplementeerd in de eigen e-opleidingen. Kennis over de digitale tools en gepaste pedagogische praktijken in een e-leren context is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat de beschikbare digitale tools goed worden benut en een hoger leerrendement wordt behaald. (Bij)scholing van (toekomstige) lesgevers en kennisdeling over digitale technologie en de implementatie ervan zal in de toekomst alleen maar belangrijker worden.

Er is nood aan meer inzicht en kennisdeling over efficiënte organisatiemodellen die e-leren op een duurzame manier kunnen ondersteunen

Als opleidingsinstellingen het potentieel van e-leren ten volle willen benutten dan moet er voldoende aandacht uitgaan naar een zorgvuldige planning van de beschikbare middelen, waaronder het personeel, hardware en software en opleidingsmogelijkheden. Wanneer men spreekt over de soms hoge kosten die samengaan met e-leren, dan kijkt men vaak naar de aankoopkosten voor hardware en software, terwijl de bijkomende kosten die gepaard gaan met een wijziging in personeelsinzet nog te vaak onderbelicht blijven. Het gebrek aan extra personeel met de nodige vaardigheden tijdens e-leren sessies wordt weliswaar door een substantieel aandeel van de opleidingsverstrekkers als een belangrijke belemmering ervaren. De impact van e-leren op mogelijke wijzigingen in het takenpakket en de inzetbare tijd van lesgevers, IT-personeel en andere medewerkers vormt daarom een belangrijk aspect voor verder onderzoek naar e-leren wil men evolueren naar een systeem dat economisch haalbaar en duurzaam e-leren stimuleert. Belangrijk hierbij is dat de impact van deze wijzigingen op organisatieniveau en individueel niveau van de medewerkers van nabij worden opgevolgd.

Er is nood aan een gedeeld begrip over de inhoud van e-leren, online en blended leren

De termen e-leren, online leren en blended leren worden in verschillende contexten vaak gebruikt om naar verschillende dingen te verwijzen. Uit interviews met stakeholders en opleidingsverstrekkers blijkt dat de begrippen niet altijd op zelfde manier worden ingevuld. Ook binnen de Vlaamse overheid zelf worden niet altijd dezelfde definities gebruikt. Bijvoorbeeld, e-leren wordt vaak gebruikt als synoniem voor online leren of digitaal leren waarmee deze concepten eerder als paraplubegrippen worden gebruikt om elke vorm van leren aan te duiden waarbij gebruik wordt gemaakt van technologie. Soms wordt de term e-leren gebruikt om te verwijzen naar afstandsleren door middel van asynchrone online cursussen, soms wordt het ruimer opgevat en omvat het alle leren dat online en dus plaatsonafhankelijk gebeurt. Er zijn ook verschillende definities van blended leren. Soms wordt er gesproken over blended leren als de content zowel synchroon als asynchroon wordt aangeboden, de nadruk ligt hier op de combinatie van didactische strategieën ongeacht of dit gebeurt in een fysieke klas of online. Een andere vaak gebruikte invulling van blended leren is als er sprake is van een combinatie van leren in een fysieke klas en leren online, de focus ligt hier op de plaats of ruimte waar het leren plaatsvindt.

Er is nood aan een gedeeld begrip over de inhoud van deze concepten en dat er op een eenduidige manier wordt gecommuniceerd over deze leervormen.

Faciliteer de integratie en duurzame implementatie van online leerplatformen, educatieve technologie en Learning Management Systemen

Voor opleidingsinstellingen blijven de hoge implementatiekosten voor de aankoop van hardware en software en de integratie van leerplatformen en leeropvolgsystemen een belangrijke drempel voor het succesvol organiseren van e-leren. Bovendien zien we ook een grote verschillen in het gebruik van Learning Management Systemen tussen opleidingsverstrekkers. Momenteel maakt de helft van de opleidingsinstellingen die e-leren aanbieden gebruik van een Learning Management Systeem, het zijn vooral opleidingsinstellingen uit de onderwijssector of opleidingsverstrekkers met meer dan 1000 cursisten

die de overstap hebben gemaakt naar een digitaal leerlingenvolgsysteem. Momenteel is gebruik van een LMS een randvoorwaarde voor de registratie van blended opleidingen in de opleidingsdatabank Vlaamse opleidingsincentives. Wil men het potentieel van e-leren ten volle benutten en het aanbod aan e-leren verder uitbreiden voor arbeidsmarktgerichte opleidingen, dan is het belangrijk om meer aandacht te besteden aan de schaalbaarheid van e-leren, de rol en voordelen van LMS en de voorwaarden voor een duurzame implementatie van leerplatformen en LMS.

E-leren onderzoeken vanuit het perspectief van de lerende

Dit rapport en ook het voorgaande rapport over e-leren was hoofdzakelijk gericht op de ervaring van opleidingsverstrekkers met e-leren. Naast het perspectief van de opleidingsverstrekkers is het ook belangrijk om de ervaringen van de lerenden met e-opleidingen mee te nemen bij de verdere invulling van het actieplan en de uitwerking van toekomstige initiatieven. Er is weinig geweten over hoe lerenden deze omschakeling hebben ervaren. Hoe tevreden zijn lerenden met deze nieuwe leerprocessen en welk effect hebben deze leervormen op hoe men leert? Wat is de effectiviteit van online en blended leren en hoe verhoudt zich dit tot andere leervormen?

Colofon

Samenstelling

Vlaamse overheid
Departement Werk en Sociale Economie
Koning Albert II-laan 35 bus 20
1030 Brussel
02 553 42 56
beleid.wse@vlaanderen.be
www.vlaanderen.be/departement-wse

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Vanderpoorten
Secretaris-generaal

Uitgave

April 2022
depotnummer D/2022/3241/145